

Rodna gruda

IZ VSEBINE: V naročju domovine — Jugoslavija gleda na Ameriko kot na deželo, ki ji lahko zaupa — *J. Knaps*: Dar društva »Slavček« trboveljski mladinski godbi — *Jennie Ožbolt*, Barberton, Ohio: Spomin na domačo lipo (pesem) — *Alois Grčar*, Merlebach: Nismo in ne bomo se pozabili — *M. Š.*: Vam in nam je bilo lepo — *Ina S.*: Srečanja pri Matici. Obisk iz vroče Afrike — *Cv. A. K.*: Uspela konvencija progresivnih Slo-venk Amerike — Nova zanimiva knjiga — Slovenski učenki dosegli najboljši uspeh — Slovenci v Argentinini so utrpeli težko izgubo — Po domači deželi... — *Prežihov Voranc*: Samorastniki (nadaljevanje in konec) — *Ivan Zorman*, Cleveland: Izseljenec (pesem) — *Ignac Koprivec*: Ko smo bili pastirčki — Po gredah slovenske kulture — Domovina na tujih tleh — Pero izseljencev — Dom in družina — Mladi rod — Jugoslovan Ilija tretji kajakaš na svetu — Tudi športniki so slavili 10 let svobode

Naslovna slika: Trentarski pastirji
(Foto Slavko Smolej, Jesenice)

Srečanje z materjo po dolgih letih

Vlak z rojaki iz Francije

Rojaki iz ZDA v uradu Slovenske izseljenske matice

Rodna gruda, glasilo Slovenske izseljenske matice v Ljubljani. — Ureja uredniški odbor. — Odgovorni urednik Tomo Brejc. — Izhaja desetkrat na leto. — Poština plačana v gotovini. — Naročnina: ZDA letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Francija: letno 500 frankov, polletno 250 frankov. — Belgija: letno 70 frankov, polletno 35 frankov. — Holandija: letno 5 guld., polletno 2,50 guld. — Zah. Nemčija: letno 8.40 mark, polletno 4.20 mark. — Argentina: letno 2 dolarja, polletno 1 dolar. — Jugoslavija: letno 500 din, polletno 250 din. — Uredništvo in uprava: Slovenska izseljenska matica, Ljubljana, Cankarjeva c. 5/1.

RODNA GRVDA

ST. 8

SEPTEMBER 1955

LETO II.

V NAROČJU DOMOVINE

S sezono letošnjih obiskov v domovini smo začeli zelo zgodaj. Pri Matici jo je »uradno« odprl rojak Luis Prijatelj iz Sheridanana Minn., ki se je prismejal k nam že 21. januarja. Rojak Prijatelj se je med nami hitro in dobro udomačil. Ker je velik ljubitelj prirode, je v nekaj mesecih prehodil številne naše gorske vršace. Povzpel se je tudi na očaka Triglava. Naporna tura ga ni nič utrudila, saj se je pri nas pomladil in okreplil, da ga znanci in prijatelji skoraj ne bodo spoznali, ko se vrne v Ameriko.

Klic domovine je letos privabil res lepo število rojakov. Od vseh strani sveta so prihiteli: iz ZDA, Argentine, Kanade, Avstralije, Egipta, Libanona, Francije, Nemčije, Holandije, Belgije, Italije, Grčije in Anglije, da pozdravijo po dolgih letih in stisnejo roke svojim dragim, da se naočijejo lepote svojih domačih polj in gora, jih zajamejo v svoja srca ter odnesejo to bogastvo v kraje tam daleč, kjer danes delajo in žive, tja, kjer so njihovi otroci, njihovi onučki.

Pri Matici smo bili veseli obiskov, ki so se vrstili dan za dnem. Teh je bilo zlasti v avgustu — ko je bila sezona na višku in je sprejela Slovenija več velikih transportov naših rojakov-rudarjev iz Francije, Westfalije in Holandije — toliko, da smo bili pri Matici dostikrat kar v zadregi, ker nam je zmanjkalo stolov. Pa to nas ni nič motilo. Smo se pa stoje pomenili in stisk roke ni bil zato nič manj prsrčen in topel. Zdaj konec avgusta, ko to pišemo, je glavni val naših letošnjih obiskov že splahnel, tako da lahko že tudi nekoliko številčno ocenimo letošnje obiskovalce. Seveda pri Matici nimamo pregleda nad celotnim številom rojakov, ki so oziroma nas še bodo letos obiskali. V številke moremo zajeti le tiste obiskovalce in skupine, ki so jih izseljenska društva, podružnice Matice in naše potovalne agencije pri nas prijavili. Tako smo iz evropskih držav našli 947 obiskovalcev, iz prekomorskih pa 490. Seveda pa še enkrat ponovimo, da so prave številke letošnjih obiskov še precej višje.

Med rojaki, ki so nas obiskali pri Matici, smo z veseljem osebno spoznali mnoge naše ugled-

ne javne in društvene delavce. Nekaj imen smo navedli že v prejšnji številki »Rodne grude«. Da te samo še nekoliko dopolnim, naj navedem, da smo se letos osebno spoznali z dr. Zaletlom iz Chicaga, našim ljubljanskim rojakom, ki se je v Ameriki specializiral za raziskovanje raka. G. dr. Zaletel je pred leti podaril univerzitetni knjižnici v Ljubljani svoje zbirke knjig, ki vsebujejo predvsem znanstvena dela in pomenijo lepo obogatitev naše največje in najpopolnejše knjižnice v Sloveniji. Tudi letos je prinesel s seboj lepe zbirke znanstvenih knjig. Pri nas se je sestel z nekaterimi našimi uglednimi zdravniki ter si ogledal naše zdravstvene ustanove, ki so jim ameriški rojaki poklonili dragocene aparate. Dalje nas je letos obiskal g. Zalar, ki je že nad 30 let glavni tajnik Kranjske katoliške jednote iz Joliet, g. Olip iz Hollymooda, ki je pred vojno vodil prve skupine rojakov na obisk rojstne domovine in ga je zelo razbeselil velik gospodarski in kulturni napredek domovine v zadnjih letih. Po dveh letih nas je zopet obiskala glavna tajnica Slovenske ženske zveze iz Chicaga g. Albina Novakova. Po 41 letih je obiskal Jugoslavijo g. Luka Bonačić, predsednik

Rojak Thomas Andy iz Clevelanda v pristrčnem razgovoru s predsednikom Matice Ivanom Regentom

Z obiska rojakov pri Matici. Od leve proti desni: Rojak Kirn iz Waukegana (obrnjen s hrbtom), predsednik Maticе Ivan Regent, podpredsednica Maticе Zima Vrščaj-Holy, ga. Slavka Zibilič, upravnik »Rodne grude« Drago Trebežnik, sestra rojaka Thomasa Andyja iz Clevelanda, rojak Thomas Andy, podpredsednik Maticе in urednik »Rodne grude« Tomo Brejc in g. Josip Zibilič, predsednik društva Jugoslovanski dom iz Aleksandrije

Jugoslovanskega doma v Chileju. S hčerko Dino sta prepotovala vso Jugoslavijo. Naši »matičarji« so ju povedli po najlepših krajih Slovenije, iz katerih sta, kakor sta nam zagotavljala, odnesla najlepše ofise. Iz Kanade nas je med drugimi obiskal rojak Lojze Klemenčič, ki je kot dolgoletni prizadevni zastopnik izseljenskega lista »Prosveta« zmagal v zadnji kampanji ter s tem, da ji je pridobil spet lepo število novih naročnikov, dobil nagrado proste vozne od New Yorka do Ljubljane. Omeniti moramo tudi marljivega društvenega delavca iz Clevelanda Antona Bokala, ki nas je obiskal s svojo soprogo. Oba sta se, kakor je izgledalo, med nami kar dobro udomačila. Naša »ameriška rožica« Florence Šiškovičeva iz Clevelanda, ki je nad eno leto na glasbenem študiju v Ljubljani in se je medtem spremenila v pristno Ljubljančanko, je dobila obisk svojih staršev, ki smo ju tudi pri Matici prav z veseljem pozdravili. Dalje smo si letos spet segli v roke z ljubim znanecem iz prejšnjih let, rojakom Levstikom iz Clevelanda, ki nas je obiskal s svojo soprogo, prizadevno društveno delavko. »Ata« Medvešek iz Novoga mesta je letos dobil iz Clevelanda ljubek obisk svojih dveh ameriških unučič, ki sta si z velikim zanimanjem ogledovali kraje rojstne domovine svojega očeta. Tudi rojakinja Josephine Petričeva, marljiva čebelica pri progresivnih Slovenkah iz Clevelanda, se je oglasila pri Matici, pa seveda še toliko, toliko drugih, katerih imen se trenutno ne morem spomniti in zato prosim, da mi to dobrohotno oprostijo.

Da na kratko omenimo še obiske iz evropskih držav. Prav krepko smo »matičarji« segli v roke našim »Holandcem«, rojakom Antonu Domevščku in Oskarju Jaklu. Iz Homberga v Nemčiji nam je rojak Čebin tudi letos pripeljal veliko skupino rojakov. Drugo skupino iz Gladbecka nam je tudi letos privedel star znanec rojak Lončar. Krepko in toplo smo stisnili roke našim »Francozom«, rojakom Potrpinu, Martinčiču in Juriju Artiču, predsedniku Združenja Jugoslovanov v Severni Franciji iz Pas de Ca-

laisa, rojakoma Abramcu in Pintarju, predstavnikoma društva »Sava« iz Merlebacha, dalje rojakom Stanetu Glogovšku in Jožetu Knapsu od društva »Slavček«, Ivanki Urbasovi, predstavnici društva »Triglav« in Jožetu Planinšku od društva Barbara iz Jean d'Arca.

Slovenska izseljenska matica se toplo zahvaljuje rojakom za lepa darila in denarne prispevke. Rojaku Johnu Sitarju iz New Yorka, ki je daroval 3000 din. John Sitar je rojen v Sentrupertu na Dolenjskem ter je v svojem domačem kraju zelo popularen. Saj je zbral med rojaki v Ameriki največ prispevkov za lep ambulantski avtomobil, ki so ga lani ameriški rojaki podarili Sentruperčanom.

Prisrčna zahvala skupini rojakov iz Francije (Lens, Pas de Calais), ki so pod vodstvom rojaka Jurija Artiča obiskali rojstno domovino in poklonili Matici lepo stensko uro.

Skupini rojakov iz Gladbecka, ki so po rojaku Lončarju darovali Matici 55 mark.

Skupini rojakov iz Homberga, ki so po rojaku Čebinu darovali Matici 50 mark.

Skupini rojakov iz Francije (pokrajina Moselle) in rojaku Planincu iz Jean d'Arca, ki je zbral za Matico 10.622 francoskih frankov, 50 belgijskih frankov in 495 dinarjev.

V prelep spomin na naše rojake iz Francije nam bo kip rudarja, darilo društva »Slavček«. Nadse nas je razveselilo tudi krasno darilo društva »Sava« radioaparata, ki nam bo dostikrat po napornem uradnem delu pripravil nekaj prijetnih uric razvedrila. Še enkrat: prav prisrčna hvala.

»Izseljenski teden«, ki ga je tudi letos Slovenska izseljenska matica priredila ob sodelovanju Hrvatske izseljenske maticе, Izseljenske maticе Makedonije, Izseljenske maticе Bosne in Hercegovine ter Združenja izseljencev povratnikov Srbije, je bil v začetku septembra.

Podružnice Maticе v Sloveniji so že v avgustu organizirale več lepih prireditev za rojake. V Murski Soboti je 22. avgusta priredil okrajni ljudski odbor svečan sprejem za rojake. Po krajšem, lepem kulturnem sporedu so bili gostje povabljeni na zakusko, nato pa je bil prirejen skupen izlet po Pomurju. V Ribnici so v počastitev rojakov, ki so na obisku v domovini, igrali Finžgarjevo dramo »Razvalina življenja«. Glavna prireditev med »Izseljenskim tedom« v Sloveniji je bila 2. septembra v Trbovljah. Nastopilo je domače delavsko kulturno društvo »Svoboda«, sodelovali pa so tudi umetniki ljubljanskega radija. Zaključna proslava »Izseljenskega tedna« za vse jugoslovanske rojake, ki so na obisku v rojstni domovini, pa je bila v Beogradu, kjer so nastopila kulturno umetniška društva in folklorne skupine iz vseh jugoslovanskih republik z bogatim folklornim sporedom. Popoldne so si rojaki ogledali zanimivo nogometno tekmo med moštvi Partizana in Crveno zvezdo, ki sta tekmovali za Izseljenski pokal. Zvečer pa je bil svečan sprejem pri predsedniku beograjske občine Milošu Miniču.

Kakšne so bile prireditve Izseljenskega tedna in kako so uspele in bile rojakom všeč, vam bomo poročali v prihodnji številki »Rodne grude«, za danes pa zaključujemo in vse rojake po svetu v imenu Maticе in uredništva »Rodne grude« prisrčno pozdravljamo!

Jugoslavija gleda na Ameriko kot na deželo,

K I J I L A H K O Z A U P A

Predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito je sprejel 2. avgusta na Brionih skupino 50 ameriških državljanov, slušateljev seminarja Eddyja Sherwooda, ki potujejo po raznih deželah Evrope in ki so letos obiskali Jugoslavijo. V imenu skupine je pozdravil predsednika Tita g. dr. Huntlay Dupre, dekan Collegea Macalester v Minnesotti.

V svojem nagovoru je g. Dupre dejal, da predstavlja njihov obisk pri predsedniku Jugoslavije višek njihovega potovanja po Evropi. »Mi se mudimo pri vas že teden dni, kar pomeni, da smo se mudili tu delj kakor v katerikoli deželi razen Anglije. Povsod smo bili deležni odkritosrčnosti in prisrčnosti: pri visokih funkcionarjih, pisateljih, delavcih v tovarnah, kmetih na njihovih posestvih in državnikih.« »Mi smo preprosti ljudje,« je dalje dejal g. Dupre, »in ko se vrnemo, bomo posredovali svoje vtise drugim preprostim ljudem. Mnogo smo slišali in brali o vas in hvaležni smo vam za možnost, da se razgovarjamo z vami.«

Predsednik Tito se je zahvalil za izražena prijateljska čustva in naglasil, da ga veseli, da bo ameriško ljudstvo spoznalo, kakšni so napore jugoslovanskega ljudstva. Maršal Tito je dalje poudaril, da Jugoslavija ni pozabila pomoči, ki so ji jo nudile Amerika in druge države takrat, ko je bila najbolj v stiski.

Nato je g. Dupre in drugi člani ameriške delegacije zastavili predsedniku Titu nekaj vprašanj, na katere je predsednik podrobno odgovoril.

Med drugim je zanimalo g. Roberta Bela, če morejo Združeni narodi razviti sredstva za ohranitev mirne koeksistence med narodi ter gospodarskimi in socialnimi sistemi v svetu in ali morejo mali narodi priti dovolj do izraza v Združenih narodih.

Predsednik Jugoslavije je na to dejal, da po njegovem mnenju nima nobena dežela toliko pogojev, da pripomore k aktivni koeksistenci med narodi, kakor jih ima Amerika. Mali narodi pa bi morali imeti v Organizaciji združenih narodov več svobode, da ne bi glasovali zaradi svoje gospodarske in politične odvisnosti proti svojemu prepričanju.

»Vašemu ljudstvu v Ameriki bi rad povedal,« je naglasil maršal Tito, »da Jugoslavija tako kakor je gledala na ameriško ljudstvo v najtežavnih trenutkih, gleda tudi zdaj, in na Ameriko kot na deželo, ki ji lahko zaupa. Naše ljudstvo veruje v razumevanje ameriškega ljudstva in je v celoti razumelo pomoč, ki mu jo je nudilo ljudstvo Amerike. Naše ljudstvo je hvaležno ameriškemu ljudstvu za pomoč, ki jo je dobilo v svojih najtežavnih trenutkih.«

Lahko rečemo, da Jugoslavija — ljudstvo, vlada in voditelji — v nobenem primeru ne misli spremeniti svoje politike in svojih odnosov z Ameriko, kakor tudi ne z drugimi zahodnimi deželami, ne glede na to, ali bodo dobivali od Amerike in drugih dežel pomoč ali ne. To pravim zato, ker propaganda ne le v Ameriki, marveč tudi v nekaterih drugih deželah pravi,

da namerava Jugoslavija, ki normalizira svoje odnose z vzhodnimi deželami, spremeniti svojo politiko do Amerike in drugih zahodnih dežel. Povejte, da bo Jugoslavija tudi v prihodnje sodelovala z Ameriko in z drugimi zahodnimi deželami v vseh vprašanjih, ki so po njenem mnenju koristna za ohranitev miru ter za prijateljske stike in sodelovanje, ne glede na to, ali gre za Ameriko, Anglijo, Francijo, Rusijo ali katero drugo deželo. Jugoslavija želi imeti dobre odnose z vsemi deželami. Jugoslovansko ljudstvo je trdno prepričano, da je samo na takšni podlagi sodelovanja z vsemi deželami ne glede na družbeni sistem mogoče ohraniti mir in rešiti človeštvo slehernega strahu pred novo vojno.«

G. Dupre se je v imenu delegacije prisrčno zahvalil za razgovor. »Gospod predsednik, vem, da me razumete, ko govorim angleški, ker vem, da ta jezik dobro poznate. Slišal sem, da ste tudi med obiskom ruske delegacije sami tolmačili svojim tovarišem.«

To je naša četrta konferenca z vami in moram reči, da je tudi najboljša, čeprav so bile vse dobre. Ta konferenca je za nas izkušnja, kakršne ne bomo nikoli doživeli. Mi smo skupaj z državnikom, ki je realističen, elastičen, ki se lahko uči in predstavlja deželo z važno in strateško vlogo v svetovni civilizaciji, gospodarstvu in politiki.

Na Vzhodu ima Indija vlogo posrednika med dvema svetovoma. Jugoslavija je skupaj z Indijo prevzela to vlogo posrednika. Upam, da bomo dosegli cilj trajnega miru, h kateremu bodo prispevale Jugoslavija, Indija in podobne dežele.

Mi smo navdušeni nad vašim ljudstvom. Obiskali smo vaše tovarne, ki jih delavci sami upravljajo, in njihova življenjska sila, vdanost in sposobnost v vodenju tovarn pod sistemom decentralizacije je napravila na nas globok vtis. Zdaj tudi razumemo, kakšen je vaš duh, kakšne so vaše ideje. Vemo, da smo v družbi enega pravih državnikov našega časa. Vi ste realist, toda realist, ki je prežet z realističnim idealizmom. Zelo smo zadovoljni, da puščajo vaše ideje in vaši načrti mesto za elastičnost in izkušnje ter menimo, da je to poslanica za vse dežele, za vse družbe in za celotno civilizacijo.

Želimo vam dolgo življenje in vemo, da ne boste nikoli izgubil stika z množicami, ker je vaša kariera, v kateri ste prišli do najvišje stopnje vodstva, zgrajena na trdnih temeljih revolucije, vojne, boja, samovzgoje ter elastičnosti duha in razuma.

Upamo, da boste lahko s svojim strateškim položajem fizično in ideološko posredovali med Vzhodom in Zahodom in vidimo, da to mnogo obeta. Vaš sistem se razlikuje od našega v političnem in gospodarskem smislu. Vidimo pa, da vi napredno in humano obravnavate probleme. Želimo vam mnogo uspehov, ker ste človek, ki je realen in ki se uči od izkušenj, človek, ki je prežet s humanim idealizmom. Upamo, da boste mnogo pripomogli k dinamični civilizaciji, ki se nenehoma spreminja.«

Dar društva »SLAVČEK« trboveljski mladinski godbi

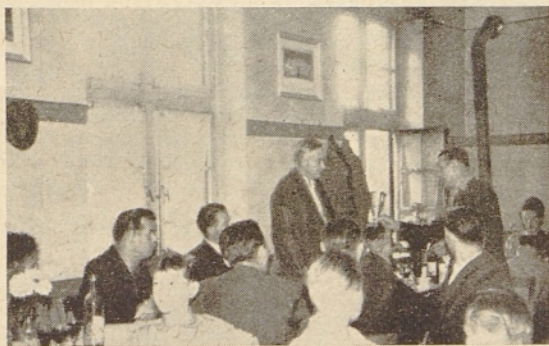
Z veseljem poslušamo Radio Ljubljana, pa najsi bo to četrtkov večer ali oddaja za izseljence v sobotah. Ko slišimo peti »Fante na vasi« ali kakšne druge soliste ali zaigra »Gorenjski kvartet«, vidimo pred seboj živo sliko naših obiskovalcev, ki so nam napravili tukaj nekaj veselih dni. Žal, prehitro je minilo. 25. junija so odšli in nam zapustili nepozaben spomin.

Dva dni kasneje smo imeli nov prijeten obisk: V Merlebach je prispela trboveljska mladinska godba, ki je gostovala pri nas dvanajst dni in to od 25. junija do 6. julija. V soboto, 2. julija je društvo »Slavček« v Freymingu povabilo drage goste na zabavno prireditev, ki je bila prirejena njim v čast v društvenih prostorih v lokalni Wilmonth. Ta pristrčna prireditev, ki je tesno povezala mlade rudarje iz rojstne domovine z rojaki v Franciji, bo ostala vsem v nepozabnem spominu.

Po odhodu mladinske godbe nas je na povratku iz Strasburga obiskal v Merlebachu naš poslanik g. Aleš Bebler s soprogo. Slovenski rudarji smo s ponosom pozdravili visokega predstavnika naše države in njegovo soprogo, ki sta tudi po rodu Slovenca.

Kakor vsako leto se je pevsko podporno društvo »Slavček« kljub slabemu vremenu udeležilo največjega francoskega praznika, ki ga francoska republika praznuje 14. julija. Društvo se je z društveno zastavo udeležilo spreveda skozi Freyming, mešani zbor pa je zapel slovensko pesem.

J. Knavs

Rojak iz Trbovelj Jože Knavs je kot tajnik Jugoslovanskega pevskega podpornega društva »Slavček« v imenu 400 članov in članic podaril trboveljski mladinski godbi in vrlému dirigentu Hudarinu krasen pokal

V soboto, 2. julija je društvo »Slavček« v Freymingu povabilo trboveljsko mladinsko godbo v društveni lokal Wilmonth. Ta pristrčna prireditev, ki je tesno povezala mlade rudarje iz rojstne domovine z rojaki v Franciji, bo ostala vsem v nepozabnem spominu

Jennie Ožbolt, Barberton, Ohio

Spomin na domačo lipo

*Pred hišo mi rojstno tam lipa stoji,
z vrhom stoletnim ponosno šumi,
kot v letih davnih nje senca hladi,
srce pa mi davne spomine budi.*

*Na klopi pred hišo domači ljudje
in fantje ob večerih so zbirali se,
je pesem zvenela, a danes, kdo ve,
če pesem prelepa razlega se še?*

*Na tebe, o lipa, ne zabim nikdar,
nešteto spominov se vrača mi zdaj,
s ptičko bi daleč tja k tebi zletela
v naročje bi tvojega listja zajela...*

*Z njim bi nastlala svoj daljni si grob,
sladko bi zaspala, ko čas se mi izteče...
Pozdravljena lipa domača in dom,
kjer dnevi so tekli otroške mi sreče...*

NISMO IN NE BOMO SE POZABILI

V rudarskem revirju Merlebach-Freyming je bilo v letošnjem juniju in juliju izredno živahno. Dočakali smo nepozabne dni — prišli so skupinski obiski iz domovine, ki so nam nudili mnogo kulturnega užitka in veselja.

Nesteto želja in hrepenenj se takrat zbudi v naših srehi. Biti z njimi, slišati jih in videti z lastnimi očmi. Letos pa so se nam te vroče želje iznenada izpolnile. Najprej nas je obiskala večja skupina radijskih sodelavcev iz Ljubljane, v kateri so bili »Fantje na vasi«, »Gorenjski godalni kvartet« ter solista Danica Filipič in Franc Koren. Člani slovenskih rudarskih društev v Merlebachu-Freyming »Sava«, »Slavček« in »Triglav« ter v Jean d'Arcu »Sv. Barbara« smo skupini na stečaj odprli vrata gostoljubnosti, saj tako razveseljivega obiska v tujini še niso doživeli. Skupina je priredila nepozabne koncerte za izseljence v Merlebachu, Freymingu, Jean d'Arcu, Creutzwaldu in Stiring Weldu, ki so bili polnoštevilno obiskani. Celo naši najstarejši izseljenci so od navdušenja sredi programa tepetali z nogami in vriskali prav iz srca, da ne omenim burnih aplavzov in vzklikov: »Še, še...!«

Umetnike naše narodne pesmi je posnel tudi Radio Sarrbrücken. Tehniki ljubljanskega Radia pa so posneli več pesmi izseljenskih pevskih zborov »Triglav«, »Slavček« in »Sava«.

Nekaj dni pozneje smo dobili nov, še številnejši obisk. Prišla je celotna mladinska godba iz Trbovelj s svojim glashenim učiteljem Hudarinom. Bili so gostje društva »Sava« in so na naše veliko veselje ostali med nami 12 dni. V Merlebachu-Freymingu so zopet bili številni koncerti, ki so bili vedno dobro obiskani. Ta, kakor prva skupina, je prinesla našim društvom lepa darila iz domovine. Vodje Trboveljske mladinske godbe so v prisotnosti zastopnikov tukajšnje občine in predsednika Zveze rudarskih francoskih društev položili cvetje pred spomenik padlih vojakov prve in druge svetovne vojne. Godbeniki pa so na tem mestu zaigrali žalostinko in marseljezo. Prav tako so s cvetjem in žalostinkami počastili spomenik žrtvam velike rudarske mesreče, med katerimi so tudi naši rojaki, ki je bila v Merlebachu 1926. leta. Govoril je predsednik francoskih rudarskih društev, cvetje pa je položil predsednik našega društva »Sava«. Med zvoki žalostinke je francosko društvo »Golobov-pismonoš« spustilo v zrak na stotine golobov; naše misli so odletele z njimi k stotinam rudarskih delavcev naše in drugih narodnosti, ki so dali svoja življenja za črno zlato in zdaj leže na petih pokopališčih Merlebacha-Freyminga, a mladi nasledniki iz Trbovelj časte njihov spomin.

Mladinska godba se je še posebno izkazala 3. julija pri sodelovanju velike slavnosti »Rudarskega pevskega društva Sava«, ko je imelo razvite svoje zastave. Te prireditve se je udeležilo 34 raznih rudarskih in prosvetnih društev, naših in francoskih; večina s svojimi društvenimi zastavami. Prisostvovala so tudi številne delegacije, zastopniki občine in rojaki iz Mert Moselle, ter mnogi drugi. Zastavo je spremljalo 40 botrov in

botric ter drugih ljudi, ki so pripadali 26 različnim narodnostim. Zastavo je razvil jugoslovanski konzul Hinko Lotrič, ki je obenem zastopal našega ambasadorja iz Pariza. Tovariš Lotrič je pripel na zastavo jugoslovanski trak, zvezni predsednik francoskih rudarskih društev pa francosko trobojnico; v imenu trboveljske mladinske godbe pa mladinec Korošec. Sledili so govori konzula Lotriča, predsednika Zveze francoskih rudarskih društev ter raznih društvenih predsednikov in delegatov. Nato je po stari tradiciji rudarskih društev bila zastava blagoslovljena. Sprevod, ki se je nato razvil po mestu, je bil izredno svečan. Na čelu je igrala trboveljska godba, za njo so v dolgih vrstah korakali mladi francoski telovadci društva Esperance v belih športnih oblekah, in še domači godbeniki. Tisočeri gledalci pa so navdušeno pozdravljali naše vrle mladince iz Trbovelj in občudovali sposobnost mladih muzikantov.

Žal je tudi čas njihovega obiska prehitro potekel. Še poslovilni večer v dvorani Huter, kjer so nam godbeniki urezali mnoge vesele in poskočne, nato pa smo spremili naše drage obiskovalce na kolodvor s prav tako težkim srcem, kot radijsko skupino, s prav tako vročimi željami, da se še vidimo. Hvaležni smo vsem v naši rojstni domovini, ki nam iz dneva v dan dokazujejo, da nas niso in ne bodo pozabili. In v zahvalo tudi mi obljublamo: »Nismo in ne bomo vas pozabili...«

Iz Stajerske, deželice topolov in rujne kapljice

Levo zgoraj: V Bruayu so otroci rojakov s cvetjem pozdravili goste — Desno zgoraj: Posnetek iz dvorane v Sallauminesu — Levo spodaj: Rojaki so z dolgotrajnim ploskanjem nagradili izvajanje prelepih slovenskih narodnih napevov — Desno spodaj: Dana Filipičeva in France Koren sta zapela narodno »Sva z ljubco se pobotala...«

V A M I N N A M

(Ob gostovanju radijske skupine iz Ljubljane)

Dolga potovanja so navadno združena z mnogimi neprijetnostmi, toda kako lahko vse to prenese — ob zavesti, da potuješ k svojim...

Osemnajst nas je bilo: »Fantje na vasi«, Gorenjski kvartet, pevca Danica Filipičeva in Franc Koren, August Stanko s svojo harmoniko, recitator Janez Rohaček, nepogrešljivi Frane Milčinski-Ježek, »conferencier« Ivo Zor, Polič Radko, urednik Radia Ljubljane, Ernest Petrin, urednik izseljenske oddaje in radio-tehnik Dušan Maver, ki je posnel na trak vse pevske zборе in tamburaški orkester naših rojakov v Franciji.

Naš prvi cilj sta bila Merlebach in Freyming, premogovni središči, v osrčju katerih že dolga desetletja koplje slovenski rudar črno zlato. Tu so našli svoj kruh, ki jim ga takratna domovina ni mogla dati.

Prisrčen stisk rok naših dragih bratov in sester na končni postaji v Beningu nam je povedal vse: Naši ste in počutite se kot doma! In res smo se vse dni počutili med vami kot doma! Ob izrazih tolikega gostoljubja, pozornosti in topline smo ostajali brez besed... Vsem in vsakemu posebej, dragi rojaki in rojakinje, naša topla zahvala!

Kot v filmu se odvijajo pred menoj slike s koncertov v Freymingu, Merlebachu, Stiring Wendlu, Creutzwaldu in gori na severu v Sallauminesu, Bruayu in v Bar le Ducu!

Vidim vaše obraze, ki so z zanimanjem sledili vsem točkam na odru, obraze, ki so se smejali od navdušenja in zadovoljstva, in oči, ki so jokale od ganotja ob spominih na rodno grudo in na mladostna leta. »Oj Triglav moj dom« so občuteno zapeli »Fantje na vasi«...

Videla sem očeta, ki so mu solze lile po obrazu in je nežno privijal k sebi svojega malega sinka in mislil na rodno vasico nekje pod Triglavom. »Kako me izvabljaš iz nizkih ravan...«, so peli dalje Fantje... Melodija in besede pa so se prelivale v srce tega in mnogih očetov ter mater, ki se jim srca na tujem še vedno niso umirila. »Očetov dom bi videl rad...« je odmevalo po dvorani in v srcih slovenskih sinov in hčera.

In kako globoko so vas dojmile pesmi — čiste umetnine iz slovenske narodne zakladnice, ki vam jih je doživetno pripovedoval Janez Rohaček! Njegovega »Mornarja«, vem, ne boste nikdar pozabili!

Tudi oba pevca, Danica Filipičeva in Franc Koren sta vas na mah osvojila. Nadvse vam je ugajala njuna »Če bo pšenička ratala...« Priserčna melodija je pritegnila marsikoga v dvorani, da je pel z njima. Ob lepih slovenskih narodnih napevih so zaživele celo svolase mamic, ki so v taktu majale z glavami in sijočih oči spremljale pevce. Videla sem, drage mamiče, da ste takrat v mislih poromale daleč nazaj v svojo mladost. Morda ste se spomnile na tihe večere z vasovalci sredi domače vasi, morda na podoknice, na mile pesmi, ki vam jih je pela vaša mati...?

Val navdušenja na vsakem koncertu pa so izzvali mladi fantje »Gorenjskega kvarteta« z veselimi in poskočnimi valčki in polkami. Ob zvokih polke »Iz Bohinja« se je kot eden dvignila vsa dvorana. Slišal si potrkavanje in cepetanje z nogami, navdušeno vriskanje in v Stiring Wendlu je rojak celo zaplesal med spredom.

J E B I L O L E P O

med slovenskimi izseljenci v Franciji)

»Deset let dalj bomo živeli, ker smo to slišali,« so nam zatrjevali rojaki. V Jean d'Arcu je rojak Medvešček v svojem govoru tako lepo povedal, da »kaj tako lepega tristoletni hrast, pod katerim se je odvijala prireditev, še ni slišal...«

Tam rojeni sin slovenskih staršev je zapisal: »Radijskih umetnikov ne bomo nikoli pozabili. Razveselili so še mene, ki sem rojen v tujini. Kako močno razburjeni so bili šele naši starši. Pozabili so na vse tegobe in celo na — silikozo! Noge so jim poskakovale kakor nekoč doma, pred mnogimi leti...«

Tako vi...

Mi pa smo bili presrečni, ko smo slišali vaše pevske zборе. Zavedamo se, koliko truda in večerov ste žrtvovali in jih še žrtvujete, da je slovenska narodna pesem še danes med vami živa! In kako lepo, da pri tem ne pozabljate mladine! Res ste lahko ponosni na vaše mlade nadarjene harmonikarje: Malija Josepha, Edyja Radiča in na malega Karla Paučnika!

Dragi rojaki! Popsod, kjerkoli smo bili med vami, popsod je bilo lepo. Odkritosrčno radi smo bili med vami! Le nekaj bi vam rada povedala... Ne vem, kako to, da sem ob recitaciji Prešernove »Zdravljice« tako močno mislila na vas, dragi rojaki v Freymingu in Merlebachu! Mislila sem si, kako lepo bi bilo pri vas, in koliko raje bi še prišli med vas, če — če bi bilo pri vas tako, kot lepo opeva Prešeren v »Zdravljici«:

»Edinost, sreča, sprava
k nam naj nazaj se vrnejo!
Otrok, kar ima Slava,
vsi naj si v roke sežejo...«

Potem bi bilo pri vas in med vami še veliko lepše!

Pas de Calais! Enolična pokrajina, nad katero se dvigajo peščene gore — »terrik«, ki so jih iz osrčja zemlje izkopale pridne roke tudi naših ljudi. »To so pa naše katedrale,« je trpko pripomnil star rudar. Zgrozila sem se ob tej pripombi in ni mi bilo do smeha.

Lens, Sallaumines, Liéven, Bruay! Tudi naši rojaki iz teh krajev so v nepopisnim navdušenjem sprejeli radijsko skupino. Tudi tu so se ponavljale iste slike v dvoranah. Slovenska narodna pesem in glasba sta resnično najboljši vezi med rojstno domovino in njenimi izseljenimi sinovi. Tudi tu smo bili deležni najlepšega gostoljubja! Nad vse zanimivi so bili izleti v Vimy in Notre Dame de Lorette!

Veseljje svidenja s tukajšnjimi rojaki pa nam je skalila žalostna novica, da je prav isti dan ležala na mrtovaškem odru zavedna slovenska žena in mati, Paola Artičeva, žena predsednika Združenja Jugoslovanov v severni Franciji. Pravili so, da si je ves čas želela, da bi še slišala pevce. Ni ji bilo dano. Fantje na vasi so ji na domu v zadnje slovo zapeli žalostinko »Gozdič je že zelen...« Naj ji bo lahka tuja zemlja!

In naš končni cilj — Bar le Duc! Tu so našli svoj drugi dom naši rojaki doma iz Loškega potoka. Tudi njim je nudil koncert dve urici lepega užitka. Mi pa se njim in organizatorjem koncerta zahvaljujemo za poučen izlet v Verdun.

Zaključujem z edino željo, da bi obisk radijskih umetnikov še bolj utrdil rodoljubne vezi med vami, dragi rojaki in rojakinje v Franciji, in med vašo rojstno domovino!

M. S.

Srečanja pri Matici

Obisk iz vroče Afrike

Konec junija sta se prismejala k nam — sanjavi Josip in njegova temperamentna žena Slavka. Kakor dve redki lastovici sta priletela iz tistega dela našega okroglega sveta, kjer sicer živi in dela lepo število naših rojakov, so pa bili obiski vsaj pri Matici bolj redki.

Nadse veseli smo bili tega srečanja, saj so nam ljuba vsa srečanja z rojaki, ki pridejo k nam iz daljnih dežel, obisk rojaka Zibiliča in njegove ženke pa nam je bil še posebno ljub zato, ker je rojak Zibilič predsednik društva Jugoslovanski dom v Aleksandriji. Ko smo njemu segali v roko, nam je bilo, kakor da obenem toplo stiskamo roko vsakemu izmed dva tisoč osem sto naših rojakov, ki žive v Egiptu.

G. Josip Zibilič je rodom iz Trpnja, s polotoka Pelješca v Dalmaciji, njegova soproga pa je Slovenka, doma iz Mirne pri Gorici. Svoj rojstni kraj sta zapustila že v zgodnji mladosti, saj živi g. Zibilič že trideset let v Egiptu, njegova soproga pa osemindvajset.

V rojstni domovini sta preživela dva meseca in sta si jo medtem dobro ogledala. Težko je opisati, s kolikšnim ganotjem in vznichenjem so ju navdale lepote domovine, ki je nista videla toliko let. Vsaka jablana ob poti, temno zelenje smrekovih gozdov, kmečke domačije z rožami na oknih, zeleni griči in skalne gore, vse jima je govorilo s posebnim, čudolepim jezikom, katerega zook more do najtanjših strun dojeti le tisti, ki je bil dolgo vrsto let odtrgan od domovine in živi v čisto drugačnem okolju. Seveda je velika razlika med našo domovino in vročim Egiptom, kjer komaj nekajkrat na leto dežuje in so tisti dnevi za domačine prava senzacija. Snega pa seveda nikoli ne vidijo. Zato boste pač razumeli, kaj sta rojaka občutila, ko sta po tolikih letih prvič na Vršiču videla sneg in to celo sredi poletja. Hudomušna gospa Slavka seveda ni zamudila priložnosti in je svojega možička pošteno — okepala.

Cprav sta preživela toliko let daleč od domovine, sta budno zasledovala njen razvoj. Velik napredek, ki ga je doživela v svobodi in ki sta ga zdaj prvič videla z lastnimi očmi, ju je navdal z navdušenjem. Mali Trpanj, rojstni kraj g. Zibiliča, je bila včasih zaostala dalmatinska vasica, ki ni imela po kopnem nikakih prometnih zvez, je danes z moderno, široko cesto

Po tridesetih letih sta prvič videla sneg

kakor ves polotok Pelješac povezan z Dalmacijo in obenem z vso domovino. Avtomobili brzijo po cestah, naravnost iz Dubrovnika in od drugod prihajajo. V domovih gore električne luči. Telefonske žice teko na vse strani sveta. Domačin, ki je prišel v Trpanj iz daljnega San Franciska, se je lahko brez težav po telefonu pogovoril s družino tam daleč za morjem. Kraj ima novo osemrazrednico, novo tovarno sardin ... Marsikaj, pravzaprav vse je novo v malem Trpnju, kakor je novo povsod, na vsakem koraku, novi so kraji in novi so ljudje sami, — kar najboljše lahko opazi in presodi le tisti, ki prihaja med nas po dolgi odsotnosti.

Pa je še gospa Slavka povedala svoje. Njen rojstni Miren ima danes nižjo gimnazijo, 8 km proč na širokem polju med Solkanom, Kromberkom in gozdom Panovcem pa je v zadnjem desetletju zraslo moderno mesto — Nova Gorica.

Pogovor se je zasukal na našo kolonijo v Egiptu. G. Zibilič nam je povedal, da živi danes tam okrog 2800 Slovencev, večinoma domačinov s Primorske, ki jih je v ta konec sveta v prvih desetletjih sedanjega stoletja pognala beda, še več pa po prvi svetovni vojni fašizem, ki je krvoločno preganjal vse, kar je bilo slovenskega. Prvo generacijo naših izseljencev so sestavljali predvsem kvalificirani delavci, kuharice, sobarice in služkinje, ki so se morali trdo boriti za vsakdanji kruh. Bogate družine tujece

G. Josip Zibilič, predsednik Jugoslovanskega doma v Aleksandriji, s soprogo Slavko med uslužbenci Matice

Po tridesetih letih, ki sta jih preživela v vroči Afriki, prvič na prijetnem oddihu v senci gorenjskih smrekovih gozdov

so dostikrat grdo izkoriščale naše žene in dekleta, znane po svoji pridnosti. Mnogo delavcev je bilo zaposlenih pri najslabših delih v tovarni za predelavo odpadkov, kjer je bil tudi zaslužek zelo skromen. Po vojni in zlasti v zadnjih letih Egipt ni doživel le korenitih političnih izprememb, temveč je tudi gospodarsko zelo napredoval. S tem se je zelo izboljšal tudi položaj naših ljudi, katerih mlajša generacija govori večinoma več jezikov ter je zaposlena v raznih inteligenčnih poklicih kot uradniki, inženirji, tehniki itd. Ta generacija je kljub temu, da je zrasla daleč od rojstne dežele in obiskovala tuje šole, zvesto ohranila svoj materin jezik.

Novo toplo vez med njimi in domovino pomeni zanje tudi Jugoslovanski dom, ki je bil lani ponovno odprt ter je zdaj v njem včlanjenih že nad 90 odstotkov naših rojakov. Postal je resnični dom našim ljudem, ki se zelo radi zbirajo v njegovih prostorih. Ob četrtkih, sobotah in nedeljah so v njem družabni sestanki, ki so zelo dobro obiskani. To so res prijetni dnevi. Za razvedrilo so rojakom v Domu na razpolago razne družabne igrice, časopisi in knjige. Seveda ne manjka med njimi tudi publikacij Slovenske izseljenske matice. Žene prinesejo s seboj ročna dela in v prijetnih pomenkih minevajo urice. Tu se rojaki med seboj seznanjajo, prijateljske vezi se učvrščajo in domovina, daljna in ljuba, nikoli pozabljena, se jim približa...

Tam na Dolenjskem pa ajda zori...

Po svojem odhodu nam je g. Zibilič poslal iz Trpnja, kamor je šel na krajši oddih pred povratkom v Egipt, ljubeznivo pismo, ki ga v celoti objavljamo:

Dragi prijatelji!

Po štiridesetdnevnem potovanju po naši dragi domovini sem se pred nekaj dnevi vrnil v moje rojstno mesto Trpanj. Srečen in zadovoljen sem, da sem imel priložnost videti in spoznati naravne lepote naše dežele, ki imajo povsod svoje posebnosti in mikavnosti, posebno pa še v vaši Sloveniji, ki je edinstven biser, saj jo je priroda naravnost razsipno obdarila z neprekosljivimi lepotami.

Obenem z naravnimi lepotami sem videl in spoznal tudi velikanski napredek naših narodov v desetih letih naše nove Jugoslavije in elan naših delovnih ljudi, da svojo deželo napravijo čim lepšo in boljšo. V sebi nosim lepe in globoke vtise o vsem, kar sem spoznal in videl — pri vas je vse, prav vse kakor pesem, pa naj bo to na zasneženem Vršiču, na zelenem Pohorju, v Kamniških planinah ali v domovini hmelja — prelepi Savinjski dolini, v tovarni ali kmečki hiši, vse, prav vse je pri vas prelepo — je pesem.

Ne navadno se veselim, da bom lahko svoje vtise posredoval našim ljudem in prijateljem v Egiptu, ki jim lepote in napredek naše dežele še daleč ni znan.

Prejmite, dragi prijatelji, še enkrat izraze moje globoke hvaležnosti za bratski in pristrčni sprejem, ki sem ga bil deležen med vami.

S pristrčnimi in bratskimi pozdravi

vaš

Josip Zibilič

Srečni smo in nadpse zadovoljni, da sta predsednik Jugoslovanskega doma v Egiptu g. Josip Zibilič in njegova soproga bila tako zadovoljna med nami. Iskreno želimo, da bi se v prihodnjih letih še večkrat srečali z njima kakor tudi z drugimi rojaki, ki živijo v Egiptu.

Ina

Uspela konvencija progresivnih Slovenk Amerike

V Clevelandu je bila nedavno konvencija (občni zbor) organizacije progresivnih Slovenk Amerike, ki — kakor znano — združuje napredne ameriške Slovenke. Zbor je razpravljaval o delu PS od zadnje konvencije, ki je bila v letu 1951. V tem času je organizacija proslavljala svojo dvajsetletnico (1954), prirejen je bil izlet v staro domovino, poslana je bila tja tudi poslanka dobre volje in izvedenih je bilo mnogo podpornih akcij. Samo od 1951 do 1954 so PS zbrale 11.780 dolarjev prispevkov, iz katerih je bilo nabavljenih za Zavod gluhe mladine v Ljubljani več zelo modernih slušnih aparatov hkrati z nadomestnimi deli in raznimi učnimi pripomočki. Prav tako so bili poslani razni zdravstveni pripomočki porodničnicama v Ljubljani in v Mariboru. Za darilo 2.500 dol., ki ga je dal PS lastnik potovalne pisarne Avgust Kollander iz Clevelanda, je bil kupljen lep velik avtomobil za SIM v Ljubljani. Druga akcija je bila lani za bolnišnico za duševne bolne v Polju, kamor so poslale deset aparatov, med njimi dragoceni elektroencefalograf, ki je najmodernejši aparat te vrste v Jugoslaviji. Z njim je mogoče ugotoviti boleznne možganov, še preden se pojavijo klinični znaki. Pošiljka je stala s stroški do Reke 6.112 dolarjev, vredna pa je s faktorji vred 270 milijonov dinarjev. V nabiralni akciji za to pomoč so sodelovale vse članice PS, vodil pa jo je poseben religni (pomožni) odbor. Za to akcijo sta prispevala Peter Lustrik in njegov sin iz Clevelanda sama 4.500 dolarjev, skupno pa so zbrali okrog 9.000 dolarjev, in bodo za denar, ki ga še imajo, poslali za to bolnišnico nadaljnje aparate. Za novi dečji dom v Ljubljani je bil nabavljen čistilec (Buffer). — Poleg teh nabiralnih in pomožnih akcij imajo PS še številne kulturne in družabne prireditve ter predavanja, krožek št. 9 v Chicagu je izdal že četrto izdajo kuharske knjige, dalje podpirajo napredno časopisje itd.

Na zboru so sklenile, da bodo sprejete ženske od 15—55 let starosti v članstvo kot kandidatnje, starejše pa kot članice. V novi odbor je bila izvoljena za predsednico Anna Grill iz Clevelanda, ki je bila tudi prva predsednica PS (1954—56), za I. podpredsednico Manca Bachel iz Collinwooda, za II. podpredsednico Tončka Urbanc iz Chicaga, za tretjo podpredsednico Therese Gerzel iz Aliquippa, Pa., za glavno tajnico Josie Zakrajšek, ki je na tem mestu že 15 let, za urednico strani PS v Enakopravnosti Mary Ivanush, za blagajničarko pa Ivanka Shiffner. Poleg tega je bilo izvoljenih še več članic v upravni, nadzorni, prosvetni in pomožni (religni) odbor. Dosedanja predsednica Cecilija Šubelj je ponovno izvolitev odklonila, ker želi po večletnem delu malo odmora in počitka.

Ob zaključku konvencije so bile sprejete številne resolucije, pozdravi in zahvale. Tako zahvalo je prejela tudi naša Slovenska izseljenska matica za svoje delo v prid izseljenecem. V resolucijah pa zahtevajo PS podpiranje vseh prizadevanj za uvedbo enake plače za žene ob enakem delu, dalje za zajamčene plače, za katere se borijo ameriške delavske Unije, proti protidelavskim zakonom itd.

Organizacija PS je tudi na svoji letošnji konvenciji pokazala svojo napredno in narodno miselnost ter zavest in pa voljo za pomoč in sodelovanje z domovino. Organizaciji progresivnih Slovenk ter njenemu novemu upravnemu odboru želimo čimveč nadaljnjih uspehov in želje, da bo njihova prihodnja konvencija leta 1959 v Milwaukeeju prav tako zadovoljiva kakor je bila letošnja.

Co. A. K.

Nova zanimiva knjiga

Nedavno je izdala hrvatska Izseljenska matica izredno zanimivo knjigo Bože Prpića: »Preko Atlantika u partizane«. Knjiga, ki je pisana v hrvaščini v lepo tekočem slogu, se bere kakor zanimiv, izredno napet roman. In vendar so dogodki, ki jih opisuje, popolnoma resnični in je avtor, ki živi danes v domovini kot upokojen major, sam sodeloval pri njih.

Knjiga opisuje drzen podvig skupine hrvatskih izseljencev iz Kanade, ki je pod vodstvom Nikole Kovačevića, sedanjega predsednika republiškega sveta Črne gore, odpotovala z ladjo preko Oceana v partizane. Sredi morja so jih pričakale tri nemške podmornice in jo potopile, pri čemer sta izgubila življenje dva izseljenca, vsi drugi pa so bili ranjeni. V čolnu, ki je bil ves preresetan od krogel, so ostali izseljenci-prostovoljci enajst dni. Brez kapljice vode so blodili po morju, dokler jih ni v zadnjem trenutku rešila neka ameriška ladja in jih prepeljala nazaj v Ameriko. Pogumni prostovoljci, ki jim je bila ljubezen do rodne grude navdse, pa niso odnehali in opustili svojih načrtov. Ko so se malo opomogli, so ponovno krenili na pot. Krenili so okrog Afrike in dospeli v Kairo, od tam so z letalom poleteli v Liko, kjer so se s padali spustili med partizane.

Ta izredno zanimiva knjiga, ki bo brez dvoma našla mnogo hvaležnih bralcev zlasti med našo izseljensko mladino, pomeni za nas novi, dragocen dokument k bogati zgodovini naše narodnoosvobodilne borbe in toplo čestitamo Izseljenski matici Hrvatske, da jo je izdala.

Bronislava in Karli Skruba

Slovenski učenki dosegli najboljši uspeh

Na zaključnih izpitih Dekliške šole v Frey-
mingu v Franciji je med vsemi učenkami imela
najboljši uspeh 14-letna Slovenka Marija Gre-
gorčič.

Kot nagrado za svoj uspeh bo Gregorčičeva
lahko napravila več brezplačnih potovanj na
stroške tamkajšnje občine in raznih drugih
francoskih organizacij.

Marija Gregorčič je hči slovenskih staršev.
Njen oče se je smrtno ponesrečil, ko so leta
1944 ameriške čete obstreljevale mesto. Mati je
potem sama skrbela za svoje tri mladoletne
otroke v najtežjih razmerah.

Ko je jugoslovanski veleposlanik v Parizu
dr. Aleš Bebler s svojo soprogo v mesecu juliju
obiskal Slovence v Merlebachu in Frey-
mingu, je poleg zastopnikov vseh treh slovenskih dru-
štev povabil na banket v Hotel Moderne tudi
vdovo Gregorčičevo. Sedela je na častnem me-
stu poleg dr. Beblerja. Tudi župan mesta Frey-
minga je dr. Beblerju povedal mnogo pohval-
nih besed o Gregorčičevi in njeni pridni hčerki
Mariji, najboljši učenki Dekliške šole v Frey-
mingu. Pridni Mariji naše iskrene čestitke!

S ponosom smo prebrali v francoskih časo-
pisih tudi drugo vest o Slovenki Bronislavi
Škruba iz Merlebacha, Rue Longue 12, ki je
konec julija na konservatoriju v Forbachu do-
segla najboljši uspeh v osnovnem tečaju kon-
servatorija.

Broni Škruba je članica Jugoslovanskega
pevskega društva »Slavček«. Tudi njen 9-letni
bratce Karli je glasbeno zelo nadarjen.

Del članstva slovenskega podpornega društva
»Eđinost« v Cordovi ob polaganju venca pred
spomenik generala Jose de San Martina
V prvi vrsti levo od venca pokojni rojak Stepan

Slovinci v Argentini so utrpeli težko izgubo

V šesti številki »Rodne grude« smo kratko
poročali o težki izgubi, ki je prizadela sloven-
sko naselbino v Argentini, ko je 27. maja umrl
nagle smrti glavni tajnik Podpornega delav-
skega društva »Eđinost« iz Cordobe Anton Ste-
pan. Nenadna smrt ga je pokosila v najlepših
letih, saj je umrl star komaj 49 let.

Pokojni Anton je bil doma iz Ravnice pri
Metliki. V Argentino je prišel leta 1927. Od
začetka je bil zaposlen pri cordobski cestni že-
leznici, kjer so ga zelo cenili zaradi njegove
vestnosti in delavnosti. Zadnja leta je bil glavni
tajnik Slovenskega podpornega društva »Eđi-
nost«. Od leta 1950 je bil v Cordobi dopisnik
konzularnega oddelka, ki jo je izvrševal v
splošno zadovoljstvo konzulata in naših roja-
kov. Po njegovi smrti je prevzel to službo, ki
je samo častna, član društva »Eđinosti« rojak
Anton Govednik.

Takoj po prihodu v Argentino se je pokoj-
ni Anton Stepan začel udeleževati v izseljen-
skih društvih. Ko je v letu 1940 nastalo v dru-
štvu nekakšno mrtvilo, tedaj se je pokojni
Anton odločil, da prepreči najhujše. Zbral je
okrog sebe nekaj starih prijateljev, društvenih
članov, ki jim je podrobno razložil položaj dru-
štva ter jim predlagal nakup zemljišča, s čimer
so se seveda strinjali. S tem so bili položeni
temelji novemu domu. Drugi so pomagali s
prostovoljnimi delom in darili. Ves čas je Anton
povsod, kjer je bilo treba, neumorno pomagal.
Društvo je bilo v njegovih mislih vselej in po-
vsod, tako da je čisto pozabil nase in na svoje
zdravje. Ko je društvo plačalo dolgove in se
končno osamosvojilo, se je najbolj prizadevni
član, Anton Stepan nepričakovano za vedno
poslovil.

Za njim je ostala vrzel, ki jo bo težko iz-
polniti. Tudi pokojnikov pogreb 29. maja je
pokazal, kako je bil ljubljen in spoštovan. Saj
ni Cordoba še nikoli imela pogreba rojaka, ki
bi ga na zadnji poti spremljalo toliko ljudi. Z
lepimi govori so se od pokojnika poslovili v
imenu društva rojak Anton Govednik, v imenu
uslužbenec cestne železnice njegov delovni to-
variš in predstojnik, v imenu društev iz Buenos
Airesa pa Ivan Močnik in Andrej Škrbec, v
imenu Jugoslovanskega kulturnega društva v
Cordobi pa rojak Petrovič.

Takole je pri nas v jeseni

Javorniški Rovt

PO DOMAČI

Zdravilna zelišča — lep vir zaslužka. Na Dolenjskem, predvsem v novomeškem in v delu črnomeljskega okraja je letos odkupno podjetje Gosad doslej odkupilo že okrog sto tisoč kilogramov zdravilnih zelišč v skupni vrednosti deset milijonov dinarjev. Podjetje računa, da bo do konca leta odkupilo še nadaljnjih 63 000 kilogramov zelišč tako, da bo celoten odkup znašal 163 ton. V Beli krajini so nekatere družine prejele zanje že nad 50.000 din. v Suhi krajini pa so cele vasi, kjer se prebivalci v glavnem preživljajo z nabiranjem in prodajo zdravilnih zelišč, ki imajo na inozemskih tržiščih mnogo kupcev.

Toča letos me prizanaša. Spomladi je huda toča popolnoma opustošila vinograde v goriških Brdih, kjer je napravila škode za nad 70 milijonov dinarjev. Sredi julija pa je enaka nesreča težko prizadela Pomurje. Kot lešniki debela toča brez dežja je v eni uri opustošila polja in zlasti vinograde. Najbolj so prizadeti najboljši vinogradi, kjer zori najzlahotnejša vinska kapljica v Zeleznihi dverih, na Radomerščaku, Cerovcu, Veličanah, Gresovčaku, Plešivici, Jeruzalemu, Ivanjkovcih. Opustošeni pa so tudi kraji na levem bregu Mure, zlasti vasi Ivanovci, Fokovci, Selo, Prosenjakovci, Motvarjevci in Čikečka vas. Škoda je ogromna in znaša samo v vinogradih, kjer je prizadetih nad 1050 ha, nad sto milijonov dinarjev. Dalje je uničenih 300 ha koruze in 70 ha pšenice. Mnogo škode so utrpeli tudi drugi posevki. Predvsem so hudo prizadeti mali vinogradniki, ki jih je toča spravila do prihodnjega leta ob ves zaslužek. Okraj je podvzel razne ukrepe, da se težko prizadetim pomaga.

70-letnico bombažne predilnice in tkalnice v Trziču, ki so jo nedavno praznovali, je bila vesel praznik za ves Trzič. Ob proslavi je nad 200 delavcev prejelo lepe nagrade. Urejena je bila tudi zanimiva razstava, ki je prikazala razvoj tovarne od njenih prvih začetkov do danes. Na starem upravnem poslopju so delavci odkrili spominsko ploščo svoji tovarišici tkalki Tončki Mokorelovi, ki je leta 1941 organizirala v tovarni štrajk. Pozneje so jo Nemci zajeli in je končala kakor toliko drugih v plinski celici v Mauthausenu.

Nad 300 gostov se je udeležilo poslovnega večera, ki so ga priredili v Kojškem pred svojo vrnitvijo v ZDA naši rojaki Alojz Markočič z ženo, Johan Jansich z ženo, Gizela Miller, Alojz Humar in Stekar Bernarda. Povabljeni so bili sorodniki, prijatelji in njihovi znanci. Na vprašanje tajnika goriškega pododboru Izselske matice, kako so se počutili v domovini, so dejali: Prav s težkim srcem odhajamo od vas in upamo, da se bomo prihodnje leto spet videli!

»Lepo je pri nas na deželci...«

DEŽELI...

Nov mineralni vrelec so našli pri vrtanju na naftnem področju Hrastje-Mota. Strokovnjaki so dognali, da je voda zelo podobna radenski slatini, da pa jo po rudninskem sestavu celo prekaša.

Huda nesreča pri graditvi belokranjskega vodovoda. V Dobljčah pri Črnomlju se je pri gradnji vodovoda pripetila huda nesreča, ki je terjala pet smrtnih žrtev. Da bi prišli do vode, so minirali in razstrelili 21 metrov globok betonski jašek. Pri tem je obenem z vodo vdrl v jašek plin, na katerega niso računali. Ko so se pol ure po razstrelitvi podali v jašek, so se drug za drugim onesvestili in popadali v globino: višji gradbeni tehnik Janez Pelhan, geolog Cveto Grmovšek, delavca Franc Mavrin in Jože Ivanič ter rudar reševalne skupine iz rudnika Kanižarica Ludvik Klenovšek.

Nov most so dobili v Žuničih, v Beli krajini. Zgradili so ga inženirski oddelki Jugoslovanske ljudske armade, pridno pa so jim pomagali domačini. Novi most, ki povezuje Slovenijo in Hrvaško in je za Belo krajino velikega gospodarskega pomena, je bil slovesno izročen prometu 17. julija.

V Jurjevici pri Ribnici so si gasilci zgradili lep nov dom, ki je vreden nad 2 milijona dinarjev. Zgradili so ga predvsem z lastnimi sredstvi. Nekaj sta h gradnji prispevala tudi Okrajna gasilska zveza in občinski ljudski odbor v Ribnici.

Jugoslovanski otroci na letovanju v Holandiji in v Angliji. Centralni odbor vojnih invalidov v Holandiji je povabil na letovanje skupino jugoslovanskih otrok — vojnih sirot. Otroci so preživeli počitnice v Rotterdamu. Tudi angleško društvo »Mednarodna pomoč« otrokom je povabila 25 jugoslovanskih vojnih sirot na trimesečno brezplačno letovanje v Angliji. Mladi gostje stanujejo pri angleških družinah, se pa med seboj sestajajo in prirejajo skupne izlete. Iz Slovenije je odšlo v Anglijo pet otrok. Med njimi sta dva iz Primorske, eden je gojenec mladinskega doma »Tine Kos« iz Tolmina.

Holandska kraljica odlikovala 11 jugoslovanskih delavcev. Holandska kraljica Julijana je podelila častne diplome 11 jugoslovanskim delavcem, ki so se posebno izkazali pri reševanju med katastrofalnimi poplavami v Holandiji. Ti delavci, izmed katerih so štirje zaposleni v ladjedelnici »Uljanik« v Pulju, trije v ladjedelnici »3. maj« na Reki in štirje v ladjedelnici »Split«, so bili februarja 1955 na specializaciji v Holandiji. V diplomah, ki jim jih je razdelilo poslanstvo v Beogradu, se jim je holandska kraljica v imenu holandskega ljudstva zahvalila za pomoč pri reševanju.

Jesen med štajerskimi goricami

Med vipavskimi trtami

(Nadaljevanje)

»Sto rajniš je ostalo za Ožbejem in pa nekaj obleke. Jaz pridenem še sam en stotak za otroke in s tem mislim, da so Karnice dolžnost izpolnile. Tukaj so, po ostale stvari pa zaženite koga na Karnice, ker vam bo gotovo vse prav prišlo. Na sedmino pa pridite, če hočete.«

Samorastniki so pogledali Meto, ta je pogledala njih, nato je mirno rekla:

»Karnice naj obdržijo svoj denar, mi ne potrebujemo ničesar od njih!«

Vsi pogrebci so videli ta prizor. Mnogi so menili, da imajo Hudabivniki prav, ker so odbili tako ponižujočo ponudbo. Hudabivniki se tudi sedmine niso udeležili. Dva rodova sta se ločila za zmeraj ...

Pobarali boste, kaj je bilo s Karnicami?

Odgovorite si lahko kar sami, če pogledate okrog sebe. Jaz vam lahko povem samo tole: Mlada Karničnica je prišla sem nekje od Tinj. Bila je vajena ravnine in se na obirskih bregovih ni mogla privaditi. Slednjič je le pregovorila moža, da je Karnice prodal in kupil velik gosposki grunt v ravnini blizu celovške ceste. Karnice je kupila graščinska gospoda 1875. leta.

Karnice so prve v tem kraju prišle v gosposke roke, potem pa je šlo, ko da bi se plaz udrl; v teku treh desetletij so kupili grofovska in razna druga gospoda veliko posestev, predvsem gorskih, lesnih posestev in ako greste danes od štajerske meje po planinah proti sončnemu zahodu do Borovelj, se vam ni treba bati, da bi morali z gosposkega stopiti na kmečko lastnino.

Karničniki, ki so stoletja obstajali na pobočjih Obirja, so doli na ravnini dogospodarili v najkrajšem času. Mlada se je rada vozila v Celovec, pravijo, da je imela znanje z razno celovško gospodo. Doma pa je šlo vse narobe in preden je minilo petnajst let, je gospodarstvo prišlo na nič. Ostalo je dvoje otrok, ki sta se izgubila nekje v Celovcu; pravijo, da se tam še zasledi karniško ime, toda ti potomci se pišejo Karnitschnigg.

In Hudabivniki?

Hudabeli so ostali Hudabeli. Meta sama ni čakala posebne starosti. Umrta je pri Galu na neki žagi v globoki belanski globači. Otroci pa so se razsuli ko mravlje po lesovih, po žagah, po jamah in po hubah. Po

vseh koritih in bregovih so posejani, od koder tečejo bistre vode proti Dravi. Najprej jih je bilo devet, danes pa raste že četrti rod, kmalu bo peti na vrsti, cela vojska, ki oblega, izpodjeda, zasega Karnice ...«

Starkin glas je pogoltnil globok, zamišljen molk. S Košatom sva obnemela pred veliko silo življenjske moči, ki je vrela iz teh posušenih prsi. Bilo je, kakor bi bila čula globoko molitev in težko kletev, ki ni prihajala iz teh votlih brezzobih ust pred nama, temveč iz osrčja visoke in široke obirske gore ...

Košat se je prvi opogumil in pobaral:

»Mati, ali ste tudi vi Hudabivnikova? ...«

»Jaz sem hudabivška Nana ...«

Ko sva zapuščala majhno gorico karniške kajže, tega ostanka nekdanje karniške mogote, se je skozi lesa vsula tropa otrok, ki je prignala majhno čredico s paše. To je bil tretji hudabivški rod po Nani, otroci grofovskega najemnika, na pol drvarja, živčnega na Karnicah, pri katerem preživlja najmlajša hči Mete in Ožbeja svoje zadnje ure življenja. Starejši samorastniki pa imajo že četrte, morda že pete potomce. Ta rod se mi je zdel tak, kakor ga je opisovala starka malo poprej; zdrav, lep, samosvoj. Česar stari Karničnik v svoji zagrizenosti ni dovolil, to se je zgodilo čez skoraj šestdeset let; hudabivški rod živi na Karnicah, ne kot lastnik, pač pa kot najemnik zemlje, kot drvar teh črnih lesov. Kot tak pa je edini pravi lastnik ...

O tem sva razmišljala s Košatom, ko sva ležala na robu slemena, od koder se je videlo na Podjuno pod nama. Mračno obzorje poletne noči je ta pogled zmeraj bolj krčilo in kmalu je bila vsa ravnina polna edinstvene, krasne, prelepe koroške noči ... Počasi se je mrak začel obešati tudi tu zgoraj po lesnatih bregovih. Najprej je napolnil gozdove same, potem je počasi zalival poseke in odrival dnevno luč vedno više proti skalam. Tam se je najprej potuhnjeno stiskal med čeri in prepade, od koder se je že mnogo bolj črn razbohotil na vse strani in srebalo sončne žarke, ki so se krčevito oprijemali sinjih vrhov, dokler jih ni vseh popil ... Le Dobrač je še dalje živordeče žarel ...

Izseljenec

*Začuden gleda svojo rojstno vas.
Obhodil je vse meje in stezice,
poljubil s srcem polja in gorice,
poslušal ptice sred zelenih jas.*

*In srečal je prijatelja, soseda,
tovariša iz davnih mladih dni.
Z besedo ne ujema se beseda,
nekdanjega sozvočja v srcih ni.*

*Nič več ni to njegova vas domača,
nič več njegovi niso to ljudje —
skrivnosti svoje živo se zavé:
čez ocean k uspehom duh se vrača.*

*In vendar žge ga pelin-cvet, bridkost,
vzdihuje: kje je srečni dom privida,
ki vabi vanj nevidna lepa Vida?
Nikjer več? To je bila mladost? ...*

*Iznova v trušču tujega svetá
mu trudna misel v daljno vas hlepi,
in pesem večnih romarskih željá
bolestno v srcu ranjenem zveni.*

*Zdaj mu odpeva dvoje domovin
in med obema se mu tre življenje,
k obema vabi, kliče hrepenenje —
v obeh je zemlje sin brez korenin.*

Mrak pa ni predolgo kraljeval. Kmalu je vzšla na vzhodu bleda lunina zarja in prečudna tančica je pokrila deželo. Iz te prelesti so se dvigale podobe Dobrača, Pece, Svinje, Golce, ko da bi vstajale iz hladne kopeli neizmerne srebrnega tolmana... Nebo te noči se je sklanjalo brez utripanja nad vso prelest, kakor se more sklanjati le nebo poletne koroške noči...

Nama s Košatom se je najprej zdelo, da je noč skrivnostno tiha. Toda to je bila zmota. Kmalu sva razločila, kako so šumeli gozdovi okoli Karnice, kako je dihal Obir z enakomernim odmevom svojih večnih vetrov, kako so pljuskali odmevi dravskih valov, tolmunov, kolovratov ter gor do tega slemena, kako so pod to prečudno tančico

Takole je na pragu stala mati, ko so njeni otroci odhajali daleč v tuje kraje...

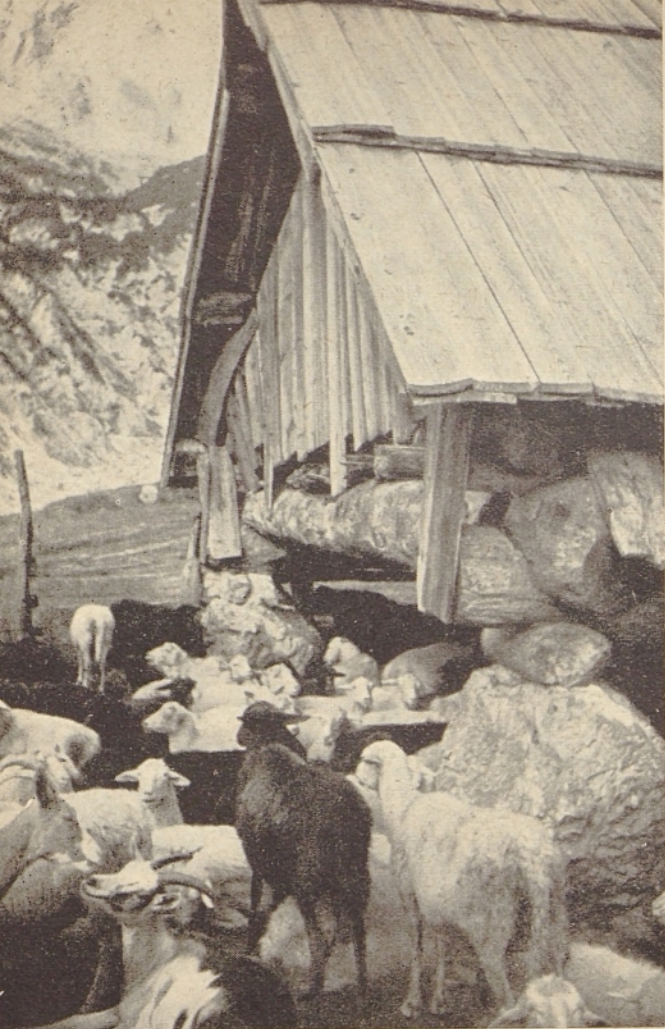
*A naj nestalna, trudna misel roma,
hlepi zdaj onstran, zdaj tostran morjá,
bedi spomin ob mladi sliki doma,
kot večna luč svetlika v dnu srcá.*

živela in dihala polja in vasi obdravskih logov in dobrav. Nekaj je zazvonilo, kot bi se slišali glasovi potopljenih zvonov iz spečih jezer... Glasovi, ki so jih čez dan sprejela vase polja, glasovi žag in tovarn, ki so se čez dan nakopičili v globačah in koritih, so zdaj vriskali in zdihovali iz stisnjene, z nižin pregnane sopare.

Ali ni to dih in stok stoterih, tisočerih Hudabivnikov, molitev in kletev, prisega in bojna napoved vseh tistih, ki iščejo vsak svoje lastne Karnice?... Da, to je bojni klic črnih kovačnic, prečrnih jam, ožganih razgonov, stisnjenih zar, zapuščenih globač in kopišč... to je bojni klic zavrženega, prekletega rodu...

Konec

Na planini Zapotok v Zgornji Trenti

Ko smo bili pastirčki

Tista čudežna leta, ki jih preživi kmečki otrok kot pastir, mu ostanejo zmerom najbolj živo v spominu. Kamor koli v daljni svet odide, kar koli postane, v duhu se vedno vrača v svoja pastirska leta. To je bila njegova enajsta šola. Dala mu je več lepote kakor vse poznejše življenje. Bila je temelj njegovega znanja in življenjske modrosti. Pastirstva enajste šole na vasi ni zapustil nihče s praznim srcem. Marsikomu je tista lepota zadostovala za vse življenje.

Poleg skrivnosti, ki jih razodeva kmečkemu otroku priroda ob slehernem koraku, so nam bile najbolj pri srcu pastirske igre. Oj, kako je bilo razgibano in lepo, ko nas je navrelo na travnik cel ducat. Izmišljali smo si nove in nove igre, poznali pa smo tudi nekaj ustaljenih, ki so šle iz roda v rod.

Zelo radi smo prašičkali. Izdoblji smo v zemljo za tri pesti veliko luknjo, ki je morala biti globoka vsaj za polovico dolžine stopala. V krogu okoli nje smo skopali toliko majhnih

jamic, kolikor nas je bilo pastirjev. Od luknje na sredi so morale biti oddaljene vsaj za dve dolžini srednje velikega pastirja. Kot oko debel in kot prst dolg kos okroglega lesa nam je služil za prašička. Z dolgimi vrbovimi palicami — segale so nam do brade — smo se najprej postavili v vrsto pred luknjo. Začeli smo metati palice. Kdor je vrgel najslabše, je moral prvi goniti prašička v hlev. Oni, čigar palica je poletela najdlje, je postavil prašička pri luknji pokonci ter mahnil po njem z vso močjo. Gladki les je zabrnal ter v loku zletel daleč na travnik.

Zdaj smo zasedli s palicami vsak svojo jamico. Oni, ki je gonil prašička, ga je z rahlimi zamahi približeval k igrišču. Moral ga je spraviti v luknjo, kar so mu pa preprečevali vsi igralci. Dva, med katerih jamicama je hotel spraviti prasca na cilj, sta mu ga spodbijala. Tolči pa sta morala s svojima palicama previdno, da jima gonjač medtem ni vdrl v izpraznjeno jamico. Ako je kateremu vdrl, ga je moral oni zamenjati pri spravljanju prasca.

Ko je padel prašiček v luknjo, smo se morali vsi igralci pomakniti za eno jamico naprej. Če je gonjač dosegel s palico kakšno izpraznjeno jamico, je moral na gonjo tisti, ki je ostal brez jamice.

Borba je bila včasih tako kruta, da je marsikak pastir prišel zvečer domov z obtolčenim gležnjem. Včasih je tekla tudi kri, toda takšna, ki ne boli.

Druga igra, ki smo se je naučili v enajsti šoli, je bila mastičkanje. V ravni vrsti smo izdoblji za dlan velike luknjice. Kakšnih dvajset korakov od tod smo zasadili v zemljo košato vejo. S priostrenimi, do kolena segajočimi palicami smo se poleg postavili ob veji. Tisti, ki je pritekel k svoji jami zadnji, je moral začeti igro. Sklonjen naprej je moral v mahu zasajati svojo paličko v zemljo, jo med hojo izdirati, a v naslednjem koraku pa spet med zamahom zasaditi v zemljo.

Tako je delal do veje in nazaj do svoje luknjice. Ako se mu je palička podrla, smo planili vsi igralci k njegovi luknjici. Začeli smo dolbsti rušo okrog nje ter jo odnašati k svojim jamicam. To smo delali vse dotlej, dokler oni ni opravil poti od veje in nazaj. Če je koga izmed nas pohlep po tuji lastnini tako prevzel, da je preslišal prihod prvega igralca, je ta zasadil svojo palico v njegovo luknjico in pohlepnež je moral težko pot do veje. Če pa je bil prvi nespreten, je moral pot nadaljevati.

Nazadnje je bilo treba zagrebsti luknje. Pred nekaterimi so zijale cele zaplate. Kdor ob svoji jami ni imel dovolj ruše, da bi z njo pokril izkopano, jo je moral nositi na hrbtu od tistega igralca, ki mu je ostala. Poleg prsti pa je moral prenašati tudi onega, ki mu jo je odstopil.

Kdor se pri tem delu ni slekel, je moral biti pripravljen, da mu bo oče zastran umazane srajce zvečer temeljito izprašil hlače.

To sta samo dve igrici, ki smo se ju otroci naučili v enajsti šoli, jih je pa še mnogo. Kdor ne verjame, naj obiše naše pastirje.

Ignac Koprivec

PO GREDAH ≈ SLOVENSKE ≈ KULTURE

DELAJSKO PROSVETNO DRUŠTVO »SVOBODA« V RUŠAH PRI MARIBORU

šteje 356 članov. Od tega je 53 odstotkov delavcev, 19 odstotkov uslužbencev, 22 in pol odstotka študentov in 5,5 odstotka kmetov. Samo lani je bilo v društvo sprejetih 63 novih članov. Pri društvu deluje gledališka, šahovska, kegljaška in kino sekcija, godba na pihala, mali orkester, knjižnica in Ljudska univerza.

LJUBLJANČANI SO PRVI V JUGOSLAVIJI GLEDALI FILM PO WS SISTEMU

V veliki unionski dvorani v Ljubljani so v začetku marca predvajali francoski film »Grof Monte Christo« po sistemu psevdoplastične filmske tehnike. Dvorana je bila v ta namen primerno preurejena. Platno je bilo povečano in vzbočeno, da je pri gledalcu vzbujalo vtis tretje dimenzije. Preurejena je bila tudi kinokabina in projekcijski kanal. Tako je WS sistem za predvajanje filmov prva dobila Ljubljana, v letošnjem letu pa ga bodo uvedli tudi po drugih krajih Jugoslavije.

SOLE V STARI JUGOSLAVIJI IN DANES

V šolskem letu 1938/39 je imela Jugoslavija 8659 osnovnih in višjih šol. Po osvoboditvi je število šol zelo naraslo in je imela Jugoslavija v letu 1953-54 15.959 šol za štiriletno šolsko izobrazbo. V stari Jugoslaviji Siptarji, Turki in Bolgari sploh niso imeli manjšinskih šol. V šolskem letu 1952-53 pa so imeli Siptarji 949 šol s 108.252 učenci, Turki 185 s 17.759 učenci, Bolgari pa 21 s 7514 učenci. Nagli gospodarski razvoj Jugoslavije zahteva, da posveti posebno pozornost strokovnim šolam. Pred vojno je imela Jugoslavija v šolskem letu 1938-39 410 šol za učence v gospodarstvu, v katerih se je šolalo 48.658 učencev. V šolskem letu 1953-54 pa je imela Jugoslavija že 620 šol z 72.150 učenci. Število obrtnih šol pa se je od 59 pred vojno povečalo na 121. Zelo narašča tudi zanimanje mladine za industrijske šole, ki so prenapolnjene. Pred vojno je imela Jugoslavija 55 takih šol z 10.279 učenci, v šolskem letu 1953-54 pa je delovalo v Jugoslaviji 180 industrijskih šol, ki so imele 55.702 gojenca. Tudi število učiteljskih se je povečalo od 34 pred vojno na 59. Da lahko obiskujejo šole učenci tudi iz najbolj oddaljenih podeželskih krajev, mnogo pripomorejo domovi in internati, ki jih je bilo v stari Jugoslaviji le 16, v letu 1951 pa jih je bilo 1376.

SLAVKO SMOLEJ: GORENJSKA V MIRU, TRPLJENJU, BORBI IN SVOBODI

Okrajni odbor Zveze borcev v Radovljici je nedavno izdal krasen album 130 večinoma celostranskih fotografskih posnetkov gorenjske pokrajine in njenega prebivalstva, dogodkov iz življenja partizanov, o talcih, zapornikih in iz-

gnancih, o žrtvah strahovlade okupatorja, posledicah bojev ter uničevanja itd. V albumu je tudi mnogo slik o delu in življenju naših delovnih ljudi v miru in svobodi ob obnovi in socialistični graditvi na Gorenjskem.

Knjiga ima značilno posvetilo: »Padlim borcem osvobodilne vojne v čast, žrtvam v spomin, v ponos in svarilo bodočim rodovom«.

Oprema knjige je izredno lepa in značilna. Vse slike so na najfinejšem papirju in v bakrotisku. Album je mišljen kot prvi — slikovni del — zbornika o Gorenjski v vojni in miru. Slovenska izdaja je izšla v 3500 izvodih, angleška v 1000, esperantska pa v 500 izvodih.

Delo je res lep spomin na domovino in nanj opozarjamo vse rojake, ki pridejo v domovino in tudi one rojake, ki hočejo imeti v svoji knjižnici ali na mizi v sprejemnici nekaj lepega iz domovine. Vsak gost si bo knjigo rad ogledal in bo z njo dobil nekaj lepih in trajnih vtisov o svoji domovini.

Cv. A. K.

LEP ŽIVLJENJSKI JUBILEJ

Nedavno so v Volčji dragi pri Gorici imeli pri Petru iz Dolin lepo slavlje. Gospodar Peter Rijavec je praznoval svoj 91-letni rojstni dan. K lepemu življenjskemu jubileju so mu čestitali otroci in številni drugi sorodniki. Hčerka Ema je prihitela z možem Angelom Fajt čestitat prav iz Argentine.

Jubilant je še prav čil, rad se razgovarja o svojem življenju, katerega je preživel nad 50 let v Argentini, kamor je odšel prvič leta 1895 z ladjo »Adrija« iz Genove, s katero se je vozil 48 dni v Buenos Aires. Iz Argentine je prišel petkrat na obisk v domovino. Za stalno se je vrnil leta 1920. V zakonu je imel 12 otrok, od teh živi še 6 hčerk: Ema, Ignacija in Marta živijo v Argentini, Dolores in Frančiška v Urugvaju, Pierina pa v Renčah. Žena mu je umrla pred štirimi leti, stara 85 let. Peter je bil v Argentini zaposlen kot čevljar in vrtnar. Zelo rad se razgovarja v španskem jeziku, ki ga še vedno dobro obvlada. V imenu Izselske matice je jublantu čestital Mirko Ličen.

Peter Rijavec v krogu svoje družine

Domovina

FRANCIJA

NOVI GROBOVI

V okolici Lievina, Pas de Calais, smo 25. februarja 1955 spremili k večnemu počitku rojakinjo Motnik Apolonijo, rojeno Višnikarjevo, staro 55 let, doma iz Trbovelj, 15. julija je zasula tuja ruša Gregorja Martina, rojenega v Hrastniku, starega šele 35 let ter Vozelj Mirka iz Trbovelj, starega 34 let, ki jima je prezgodnji grob izkopala zahrbtna rudarska bolezen — silikoza.

Naj jim bo lahka tuja gruda — njihovim domačim pa naše iskreno sožalje!

SMRT ZENE — MUČENICE

Ko smo se najbolj pripravljali, da vidimo zopet svoje ljudi in domovino, nas je pretresla žalostna vest, da je umrla Alojzija Zagode, žena pomožnega blagajnika slovenskega društva »Slavček«. Alojzija rojena Košakova se je rodila 20. aprila 1891 na Madžarskem in je bila slovenskega rodu. Njeni starši so bili eni izmed prvih izseljencev, ki so že takrat iskali kruha na Madžarskem. V Merlebachu so se naselili leta 1908. Čeprav pokojnica nikoli ni videla lepe Slovenije, je do zadnje ure lepo govorila materin jezik.

Alojzija Zagode je bila mučenica v pravem pomenu besede. Išias jo je za celih pet let in deset mesecev priklenil na

posteljo. Prestala je več težkih operacij. Bila je v bolnišnicah v Strasbourgu in Merlebachu. Ko ji zdravniki niso mogli več pomagati in se ji je stanje poslabšalo, so jo vrnili domov, kjer ji je hčerka s svojo skrbno nego podaljšala življenje še za 14 mesecev. Umrla je v sredo, 3. avgusta. Njen pogreb je bil takšen, kakršnih je malo. Poleg številnih pogrebcev so jo spremljali na zadnji poti tudi člani društva »Slavček« z društveno zastavo. Mešani zbor je pri odprtem grobu zapel žalostinko »Vigred se povrne«. Predsednik Glogovšek je po kratkem govoru položil lep venec — dar društva »Slavček«.

Bodi ženi-mučenici lahka tuja zemlja. Možu Francu, hčerki Ani in bratu Jožetu pa iskreno sožalje!

Jože Knavs

AVSTRALIJA

Sporočam vam nekaj novic iz Avstralije. Morate mi oprostiti, ker pišem v italijanščini. Ne pozabite pa, da se v mojih žilah pretaka slovenska kri in da nikoli ne bom pozabil drage Jugoslavije.

Tudi tukaj v Avstraliji se dogajajo čudne stvari. Julija je imel belogardistični klub, v Melbournu, ki mu načelujeta duhovnik Pink in dr. Verbič, prireditve. Te »prireditve« smo se udeležili tudi mi. Bilo nas je približno 15 naprednih Slo-

vencev. Duhovnik Pink se ni udeležil, prisoten je bil le dr. Verbič, ki je imel politični govor, v katerem je seveda govoril proti predsedniku Jugoslavije in koval v zvezde kralja Petra. Na kraju je še povedal, da bi bila dolžnost vsakega Slovenca zbirati prispevke za nakup avtomobila za duhovnika Pinka.

Najmanj šestdeset odstotkov prisotnih se je začelo smejati in žvižgati. Tisti, ki so prisostvovali prvič takšni »prireditvi«, so izjavili, da so tam tudi zadnjič. Velika dvorana je bila slabo zasedena. Izmed prisotnih je bilo komaj 16 odstotkov Slovencev, ostalo so bili Grki, Hrvati, Nemci, Srbi, Italijani, Avstralci itd.

Prepričani smo, da bo na naši prireditvi veliko lepša udeležba. Mi demokratični Slovenci iz Trsta skupaj z naprednimi Slovenci, ki so zbežali iz Jugoslavije, ne da bi vedeli zakaj, prav gotovo ne bomo obiskovali belogardističnih prireditvev. Krog naših nasprotnikov se stalno manjša, medtem ko se mi stalno krepimo. Prepričani smo, da bosta dr. Verbič in duhovnik Pink kmalu ostala sama...

Za domovino!

S. J. B.

ZDA

ZBIRKE V POMOČ DOMOVINI

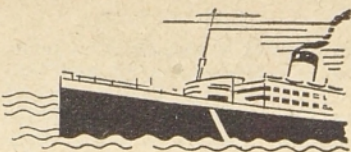
Naši ameriški rojaki so začeli spet zbirati v pomoč domovini. Tako je bivši urednik Prosvete Anton Garden, ki je bil lani na obisku v domovini, letos pričel z zbirko za nabavo pralnega stroja za Zavod slepe mladine v Ljubljani ter za filmski projektor v svojem rojstnem kraju Šentvid pri Stični. V Prosveti je bilo objavljenih že osem poročil o tej zbirki in v zadnjem je navedeno, da je zbranih že 1.053,80 dolarja od predvidenih in potrebnih 3.000 dolarjev. Tone Garden, ki je znan kot vztrajen mož, bo gotovo zbral še ostanek, da bo mogel nabaviti oba aparata. — Andy Hočevar

Iskreno čestitamo založbi »Nova domovina« v Buenos Airesu, ki je 16. avgusta t. l. stopila v šesto leto svojega uspešnega rodoljubnega delovanja med rojaki v daljni Argentini. Želimo ji tudi v bodoče mnogo uspehov!

Slovenska izseljenska matica

na tujih tleh

iz Clevelanda je pričel zbirko, ki naj bi omogočila prebivalcem Hinj nabavo stroja za drobljenje kamenja. V zbirko že dotekajo prispevki. — V letih 1952-53 so ameriški rojaki zbrali 409,50 dol. za spomenik padlim borcem in talcem v Šentjernejcu na Dol. Ker pa imajo skupno šele 475.000 din denarja, kar je seveda premalo za spomenik, kakršnega so si zamislili, so pričeli ameriški rojaki na pobudo Jerryja Go-rentza iz Johnstowna, Pa. spet zbirati.

IZOBRAZEVALNA KONFERENCA V CLEVELANDU

Po zgledu konference izobraževalne akcije bivše Jugoslovanske socialistične zveze (JSZ) nadaljuje zdaj SNPJ z izobraževalnimi konferencami po svojih okrožjih. Tako je bila ob udeležbi 50 delegatov včlanjenih društev taka konferenca 27. marca za federacijo SNPJ v Clevelandu. Predsedoval je Matt Petrovich; glavni referat pa je imel mladinski direktor SNPJ Michael Vrhovnik, ki je tolmačil sklepe zadnje konvencije SNPJ in pojasnjeval pogoje za novo kampanjo SNPJ. Rojaki imajo take konference za priporočljive in pomembne.

IGRA V CLEVELANDU

Društvo št. 151 Kranjske slovenske katoliške jednote (KSKJ) iz Clevelanda, O. je uprizorilo 17. aprila v ameriško-jugoslovanskem centru na Recher ave Nušičevo igro »Navadni človek«.

POČASTITEV OČETOV

Poleg materinskih dni praznujejo naši rojaki v ZDA tudi praznike očetov. Tako so članice krožka progresivnih Slovencev št. 9 v Chicagu 3. junija počastile v SDC očete in to v zvezi s takim ameriškim praznikom. S priložnostnim govorom in recitacijami so izrazile očetom spoštovanje. Obdarovale so jih z vinom in rdečimi nagelji. — V Sunnsydu, Utah so priredili 18. junija v Slovenskem domu počastitev očetov z zabavo. — 12. junija pa je priredil ženski

klub pri SD v Fontani, Calif. svečano kosilo v počastitev očetov. Mladina je izvedla očetom na čast poseben program. Take prireditve so za slovensko mladino v ZDA koristne.

ZLATE POROKE

V kraju Red Lodge, Mont. sta praznovala 29. aprila 50-letnico svoje poroke Frank in Mary Papež. Poročila sta se že v Pittsburgu, Kans, Frank je bil najprej rudar, zatem pa se je lotil kmetijstva in se ukvarja z njim tudi še zdaj, ko je v pokojju. Imata 5 sinov, 4 hčerke ter 10 vnukov in vnukinj. — V Kenoshi, Wis. sta obhajala zlato poroko John in Johana Presterl. Oba sta več kakor 40 let člana društva »Ilirija« SNPJ in zvesta naročnika Prosvete. — 22. maja sta praznovala v La Sallu, Ill. 50-letnico poroke Joseph in Anna Jakše. Imata 3 sinove in 5 hčerke. — 28. maja sta praznovala 50-letnico zakonskega življenja tudi v La Sallu, Ill. Silvester in Mary Kramaršič. Imela sta 11 otrok in v zadnji svetovni vojni se je borilo v ameriški armadi pet njihovih sinov. Jakše in Kramaršič sta med ustanovitelji pionirskega društva št. 2 SNPJ v La Sallu ter sta oba lani prazno-

vala 50-letnico članstva v SNPJ. — Vsem zlatoporočencem čestitamo!

30 LET ANGLESKO POSLUJOČIH DRUŠTEV SNPJ

Letošnjo jesen poteče 30 let, kar je bilo ustanovljeno prvo tako imenovano angleško poslujoče društvo Slovenske narodne podporne jednote in sicer društvo št. 559 v Chicagu, z imenom »Pioneer«. Ta društva so bila namenjena v Ameriki rojeni mladini slovenskih staršev, ki jim je slovenski jezik delal težkoče in se zaradi tega niso radi družili v slovenskih podpornih organizacijah. V društvu slovenske organizacije, katerega poslovni jezik je bil angleški, pa jim je bilo laže in so tako boljše ohranili svojo pripadnost k slovenskemu narodu, dasi je bil njihov običajni jezik bolj angleščina kakor slovenščina. V novo društvo je vstopila samo mladina. Teh društev se je naknadno ustanovilo še lepo število. Obletnico pričetka ustanavljanja angleško poslujočih društev bodo v jeseni slovesno proslavili. Društvo »Pioneer« izdaja že 20 let svoj mesečnik istega imena, pisan v angleščini, ki je edino posebno društveno glasilo v društvih SNPJ. Zanimivo je, da

Rojak Kirn z družino in dobrim prijateljem rojakom Zalarjem

se je prav v tem društvu letos, ko je bilo dano po sklepu lanske konvencije članom SNPJ na prosto odločitev, da dobijo sredino uradno številko Prosvete ali celo (to je pol v angleščini, pol v slovenščini) ali samo angleški del, komaj 1% vseh članov-mladincev izjavilo za samo angleški del Prosvete. To je tudi eden od dokazov, da je slovenska zavest ohranjena tudi v tej na tujem rojeni mladini.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA V LETU 1954

Dne 17. in 18. februarja 1955 je bilo polletno zborovanje 52 članov glavnega odbora Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ), na katerem so razpravljali o poslovanju v preteklem letu. SNPJ je imela konec leta 1954 49.556 članov v oddelku odraslih, v mladinskem oddelku pa 21.554 članov, skupno torej 70.890 članov. Članstvo se je povečalo za 265 članov. Umrlo je 597 članov, to je za 42 manj kakor leto dni prej. Največ članov (151) je pobral rak, zatem pa 139 članov boleznih srca. Konec leta je imela SNPJ skupno 569 društev, kar je 5 manj kakor 1953, ker se je 10 manjših društev med seboj združilo. Operirani so bili lani 1503 člani, 58 članov pa je bilo poškodovanih. Vsi ti so dobili skupno 127.665 dolarjev podpor. V bolniškem oddelku je bilo samo v drugi polovici leta izplačanih za 219.582 dolarjev podpor. Svoji umrlih članov so dobili za 163.579 dolarjev posmrtnine. Premoženje SNPJ se je lani zvišalo za 264.498 dolarjev ter je znašalo 31. decembra 1954 skupno 17.639.183 dolarjev.

Victor Hugo Klinger iz Argentine

PROSLAVA DNEVOV SNPJ

Federacije društev SNPJ praznujejo vsako leto dneve SNPJ, na katerih se zberejo člani te velike organizacije. Ti dnevi pa so obenem tudi propaganda za nadaljnji razvoj SNPJ. Tako je bil 26. junija že 20. vsakoletni pensylvanski dan SNPJ v South Parku pri Pittsburghu. Priredili sta ga federaciji slovensko in angleško poslušočih društev SNPJ zahodne Penne. Glavni govornik je bil Donald J. Lotrich. — 3. junija je bil na lepi zadružni farmi oziroma clevelandskih društev SNPJ tako imenovani clevelandski dan SNPJ. Kulturni program so izvajali vnuki in pravnuki naših priseljencev. Nastopili so že tudi prvič člani mladinskega krožka št. 2 SNPJ, ki je bil nedavno obnovljen. Glavni govornik je bil tajnik društva »Pioneer« SNPJ iz Chicaga in član glavnega odbora SNPJ Donald J. Lotrich. — 4. julija je bil dan federacije društev SNPJ v Chicagu in Illinoisu na vrtu kluba Jugoslovanov. — Kalifornijski dan SNPJ bo letos 3.—5. septembra v Fontani. — Splošni dan SNPJ pa bo iste dni v Detroitu. Ker je tedaj ameriški državni delavski praznik (Labor Day), bodo prireditve trajale tri dni.

NOV SLOVENSKI ZOBOZDRAVNIK

Na visoki šoli za zobozdravništvo pri ohijjski univerzi je z odliko dokončal študij za zobozdravnika-kirurga Frederik B. Bombach, sin Antona Bombacha iz Barberrona, ki živi zdaj v New Smyrna Beachu na Floridi. Mladi Bombach bo nadaljeval študij v bolnišnici v Albanyju, N. J.

POČASTITEV UMRLIH ROJAKOV

V Chicagu imajo na pokopališču Woodlawn Memorial poseben oddelek pokopališča za umrle člane federacije društev SNPJ v Chicagu. Ko je 30. maja vsako leto ameriški državni praznik — Spominski dan —, počastijo na tem oddelku naši rojaki umrle. Tako je bila tudi letos lepa spominska svečanost, ki jo je vodil predsednik federacije Anton Trojar. Rojak Michael Chandek je prebral imena vseh rojakov in rojakinj, ki so tam pokopani; pevski zbor »Prešeren« iz Chicaga je zapel dve žalostinki, Mirko Kuhel je govoril v angleščini, Frank Zaitz pa v slovenščini.

Kuhel je recitiral tudi angleški prevod znanega Prešernovega soneta »Memento mori«. Pokojnikom v spomin se je poklonil tudi prapor društva št. 1 SNPJ »Slavija«.

ARGENTINA

VELIKA PRIREDITEV V CORDOBI

Slovensko podporno društvo v Cordobi je priredilo 15. maja ob 20-letnici ustanovitve društva v društvenih prostorih (ulica Simbrón 5148, Capital) veliko slovesnost z izbranim sporedom. Nastopili so: mešani pevski zbor pod vodstvom Jakoba Kreblja, mešani zborček najmlajših pod vodstvom Nelly in Armanda Leban in mladinski mešani zbor pod vodstvom Cirila Jekšeta. Dalje sta plesali Dora Toledo in Teresa Kočvar španski ples, Carla Kobal de Fiori je zapela tri samospeve, med njimi tudi Aljaževega »Triglav moj dom«, Anton Soler je igral na klavir, Nelly in Armando Leban sta igrala na klavir in violino, Nelly Rubens je pela samospeve, Nelly Leban in Ines Kavčič pa sta deklamirali. Na zabavi, ki je bila po kulturnem sporedu, je igral slovenski orkester »California« pod vodstvom J. Sameca. Prireditve je bila lepa proslava obletnice društva.

SAN JOSE — MONTEVIDEO

Po daljšem času se spet oglašamo in vam sporočamo žalostno novico, da nas je za vselej zapustil naš najmlajši član in tovariš Viktor Hugo Klinger, sin našega direktorja. Mali Viktor Hugo je umrl letos 7. junija po triletnem težkem boleanju.

Viktor Hugo Klinger je bil rojen v Montevideu 5. decembra 1940 ter je že v najnežnejših letih pokazal izreden talent za glasbo. S 14 leti je že mojstrsko obvladal gitaro in postal naš najboljši gitarist. Nam je vedno rad pomagal in z nami sodeloval vse do proslave 29. novembra lani, ko ga je težka bolezen za vselej odtrgala od nas. Od takrat nismo mogli najti nadomestila za našega nepozabnega Viktorja Hugoja in vemo, da ga ne bomo nikoli našli. Svetel spomin nanj pa nam bo vodilo in krepka opora pri našem nadaljnjem delu.

Amalia Cazmič,
sekretar krožka za širjenje jugoslovan
ske glasbe in umetnosti »Tamburica«

PERO IZ SELJENCEV

SUDBURY ONT. CANADA

Precej časa je že, odkar se nisem nič oglasil v »Rodni grudi«. Bil sem bolan. Mesec dni sem ležal v bolnišnici. Tu sem imel časa misliti na razne stvari iz preteklosti. Spomnil sem se na pokojnega urednika »GN« Janeza Trčka, ki je 1942. leta zapisal, da mu je neka rojakinja ob obisk v bolnišnici rekla, da v tisti bolnišnici nobeden ne umre. On pa je dejal: »Ja, nobeden ne umre, samo odkar sem jaz tu, vsak dan nosijo mrtve ven.« Tako je tudi bilo, ko sem jaz bil v bolnišnici. V enem mesecu so jih odpeljali kar šest. Bili so sami Slovani. Na vprašanje nekega bolnika, zakaj Slovani tako umirajo, sem dejal: »Samo zato, ker so pretežno delali in so od težkega dela izčepnani.«

Naj izrečem našim pokojnim Slovanom: Naj v miru počivajo v tej naši novi domovini Canadi. Slava jim!

Vsem prijateljem, ki ste me prišli obiskat v bolnišnico, iz rekam toplo zahvalo: Margaret Hren iz Chisholma, enako hčer kam, ki sedaj živijo v Torontu M. Muc, M. Smrke. Hvala tudi D. G. Jakov za vso postrežbo ob času moje bolezni. Še enkrat, hvala vsem, ki ste me obiskali.

Pozdravljam uredništvo »Rodne grude« in vse njene bralce po vsem svetu.

Frank Zaic

LA SALLE, ILLIONIS

Pozdravljeni dobri ljudje na rojstni zemlji! Že zopet se vam oglašam in pošiljam dve naročnini za »Rodno grudo« in to za Kosem Louisa in Josepha Majcen. Oba sta iz La Salle Ill.

Prosim vas, da redno pošiljate »Rodno grudo« naročnikom, da se ne bodo na mene jezili. Pošiljam vam tudi sliko Petra Baniča in moje malenkosti. Sliko lahko objavite v »Rodni grudi«. Sva se slikala pri našem domu, zato bi bilo prijeto,

da bi sliko objavili v »Rodni grudi«, to pa zato, ker Peter Banič vodi v domu gostilno, pa bi bil tega zelo vesel. Saj veste, ljudje bi videli njega in njegovo ime po cellem svetu in bi brali, da ima gostilno. Pa če je vam mogoče, dajte kaj slike posneti iz kraja, kjer je on doma. To je vas Šutna pri Sv. Križu. On bo zelo vesel.

Slikati sem se dala s Petrom, pa moj mož Lojze ni prav nič ljubosumen. To se zna, saj je Peter pretežak in menda tudi neroden. To pa le napišite v »Rodno grudo«, da se bomo malo smejali, jaz bom pa tudi laže dobila potem še kakšnega novega naročnika. Sem tako vesela, ko vse tako lepo napišete v »Rodno grudo«, ravno tako kot to napišem jaz. Seveda malo čenčam. Prosila bi vas, dajte mi slikati hišo od moje sestre Jerice Poličnik v Soški vasi pri Soteski. Njej je siroti pogorela hiša in bi rada videla, kako jo je popravila. Pa še sestro slikajte zraven hiše.

Vi ne veste, kako smo veseli slik v »Rodni grudi« in kako sem posebno vesela jaz, ko berem svoj dopis v njej. Ne zamerite mi, ko tako slabo pišem, saj mogoče vi še tako ne bi po petintridesetih letih bivanja v tujini. Človek veliko pozabi.

Prisrčen pozdrav tajniku Albertu Švaglju.

Angela Bučar

CLEVELAND 19 OHIO

Cenjeno uredništvo »Rodne grude«! Po pošti boste prejeli poštno nakaznico za dva dolarja za letno naročnino »Rodne grude« za rojakinjo Josephino Vesel, ker se ji je zelo dopadla, ko sem ji eno mojo dala, da jo je prebrala. Obenem pa prosim, ako je mogoče, da bi ji poslali vse letos izšle številke »Rodne grude«.

Prosim vas, da sporočite moje pozdrave vsem obiskovalcem domovine, posebno pa naslednjim: Mr. z Mrs. Louis Čebul, Mr. z Mrs. Anton Bokal, Mr. Vid

Omahan, Mrs. Josephine Podboj, Mrs. Annie Kochevar, Mr. z Mrs. Louis Modic, Mr. z Mrs. John Jantz, Mr. z Mrs. Joe Jerko z vnukinjo Jerry in Mrs. Mary Benigar. Želim vsem, da bi imeli dobro zabavo in da bi prinesli nazaj najboljše vtise.

Maryan Basher

CLEVELAND 5 OHIO

Tu vam pošiljam dva dolarja, ker mislim, da mi je naročnina že potekla ta mesec. Rada čitam »Rodno grudo« in mislim, da imam košček domovine. Zelo sem jo vesela, ko jo dobim. Drugo leto, če bo zdravje, vas osebno obiščem. Pozdravljeni!

Jennie Gasser

TRAUNIK MICH.

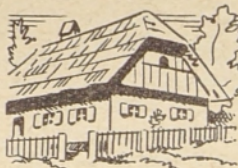
Pošiljam vam dva dolarja in mi začnite pošiljati »Rodno grudo«. Večkrat sem že imel upanje, da obiščem domovino po 45 letih, pa to zaenkrat še ni mogoče. Bodite pozdravljeni!

Max Knaus

Rojakinja Angela Bučar in Peter Banich iz Lasalle, Ill.

DOM IN DRUŽINA

Ohranimo našo lepo narodno nošo

Tončka Arhar

ŠTAJERSKA NARODNA NOŠA

V pokrajinah na Štajerskem, v Halozah, na Ptujskem polju, v dolini Pesnice in Ščavnice, v zahodnem delu Slovenskih in Ljutomerskih goric je bila do konca 19. stoletja noša iz domačega platna. Po kroju ali načinu oblačenja so se razlikovali prebivalci poedinih ožjih območij. Belo domače platno je v začetku 20. stoletja pričela izpodrivati tovarniška tkanina, ki so jo uporabljali predvsem za praznjo obleko, medtem ko so za poletno delovno obleko še ohranili platno.

Oglejmo si, kakšna je bila ženska narodna noša v okolici Male Nedelje. Delovno obleko so sestavljali platneni rokavci, krilo »janka« imenovano ter platnen predpasnik. Lase jim je pokrivala v trikot pregrnjena peča. V diagonalno gubo nad čelom so žene vložile podolgovat kos tršega papirja, ki je pokrivalu dal lepo strehasto obliko. Pečo so zavezovale kakor rute »robce« pod brado. Pozimi so žene nosile različno dolge kožuhe.

Praznična obleka se je od bele platnene zelo razlikovala.

Štajerska narodna noša

Janka, životek in predpasnik so bili iz kupljenega blaga. Če je bila janka prišita k životku, so to oblačilo imenovali »klot«. Kakovost blaga se je ravnala po premoženju žena.

Dekleta so nosila ob delavnikih na glavi avbo, havbo ali pečo, hadrcu, medtem ko jim je za praznično pokrivalo služila pisana ruta »tehl« imenovana. »Tehl« je nosila tudi »debela mati« na ženitovanju. K rdečim ali zelenim nogavicam, ki so jih pletle same iz domače volne, so obuvale punčuhe. Dekleta so nosila visoke punčuhe z zelo visokimi petami. Bili so kombinirani z žametom in opremljeni s svetlimi gumbi za trakove.

Moški so oblačili platneno srajco »robačo«, ki jim je visela preko hlač in segala do bokov. Imela je široke rokave, ki jih v zapestju niso zadrževali. Hlače, prav tako iz domačega platna, so imenovali »brgūše«. Segale so čez koleno do polovice meč. Spodaj so bile zarobljene, v pasu pa so se zadrževale. Pasu niso nosili, preko srajce pa so oblekli telovnik pruslek. Prednji del telovnika je bil navadno iz modrega, rdečega ali rožastega žameta, zadnji del pa iz črnega klotla. Telovnik so zapenjali s podolgovatimi koščenimi gumbi. Srebrna verižica na prusleku je spadala k praznji obleki. Pokrivali so se s klobučkom, ki je bil iz črne klobučevine, polsten. Te so kupovali v Št. Juriju ob Ščavnici. Tudi gamsovo brado so radi zatikali za klobuk, kar pa je v to nošo zašlo od drugod. Zimsko oblačilo je bilo »kožeh« imenovano. Bil je iz ovčje kožuhovine, s črno barvano usnjeno stranjo na zunanji strani. Pošit je bil s svetlejšimi progami in je segal preko bokov. Ti kožuhi so imeli zelo visoko ceno in so jih kupovali na sejnih. Obuvali so škornje, čevlje, ki so bili narejeni iz kravjega usnja; segali

so do pod kolena. Zelo običajna je bila tudi usnjena torba, ki jim je visela preko rame. Nekateri kmetje so jo imeli celo pri delu na travniku.

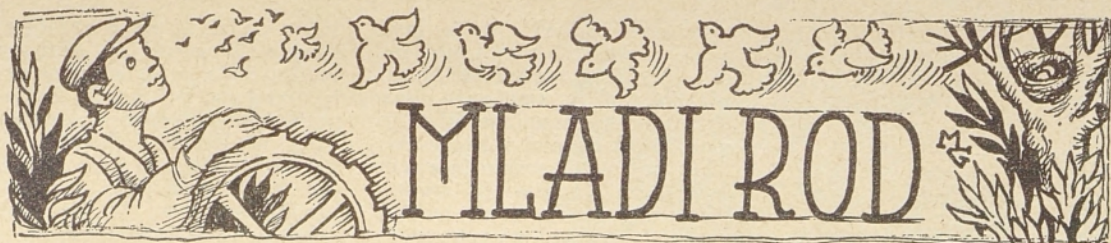
Otroci so do šestega leta nosili srajčke, ki so bile okoli vratu okrašene s čipkami. Poleti so bili navadno brez druge obleke. Oblačili so jih tudi v janke, ki so bile krojene scela z rokavi in so jih zato nazivali »klot«. To oblačilo je bilo iz živobarvnega blaga, najraje iz rdečega. K temu pa je nosil deček še zelen klobuk in škornje.

Nadevana jajca

8 popolnoma svežih jajc damo v mrzlo vodo in pustimo zavreti. Ko so vrela točno 8 minut, jih odstavimo, položimo v mrzlo vodo, nato pa jih vzamemo iz vode, olupimo in počez razpolovimo. Z vilicami odstranimo rumenjake, nato pa prazne polovice beljakov na spodnji strani malo odrežemo in položimo na desko. Rumenjake pretlačimo z 2 sesekljanima sardelama in 2 do 3 vloženi sardinami skozi sito, nekoliko osolimo in popopravimo, nato pa zelo penasto vmešamo 15 dkg presnega masla. Zmesa nadevamo v dresirno vrečko, ki ima zvezdast nastavek in nabrizgamo v prazne polovice beljakov do vrha. Takšna polnjena jajčka serviramo na listih zelene solate, okrog pa garniramo na rezance zrezano solato, krhlje limone in paradiznikove rezine. Poleg lahko damo še na kocke narezano žolico ali narezane kisle kumarice ter rdečo redkvico, okrog pa nabrizgamo majonezo.

Svilka iz snežniških gozdov

V Bukovju, majhni vasi ob robu snežniških gozdov, je živele učiteljica Olga, ki se je rada zatekala v obširne, nad vasjo razprostranjene gozdove. V hostah je bilo toliko mikavnega! Najsrečnejša je bila, ko je tu pa tam srečala ljubko srnico, plašnega zajčka ali igravo veverico. Med vevericami je imela že nekaj prijateljic, ki jim je nosila piškote, orehe ali lešnike. Po navadi so jo, ko je prihajala, že čakale. Najpogumnejša dolgorepka ji je skočila kar na rame, ji smuknila v globoki žep in si sama vzela oreh, piškot ali lešnik.

Nekdaj — bilo je konec junija — je daleč v temnem gozdu zaslišala otožno cviljenje. Pohitela je proti porašeni skali, od koder se je razlegal slaboten, umirajoč glas. Slišalo se je tudi hropenje večje živali in nenavaden hrup. Zagledala je velikega psa, ki je bil malone že zadavil srno. Ta je bila v poslednjih dihlih, poleg nje pa mlada srnica. Pes je zbežal. Srna je pogledala Olgo, pogledala jo je presunljivo žalostno, kakor da ji je hotela reči: »Prosim te, pazi na moje neboljenče, je še tako majčkeno, komaj teden dni staro!« Srnica se je stisnila k umirajoči materi.

»Revisa, z menoj pojdeš!« je rekla Olga, jo vzela v naročje in pobožala po zametni glavici.

Umirajoča srna jo je še enkrat pogledala, v obeh se ji je vžgal poslednji plamenček, plamenček neizrečne ljubezni. Nato je izdihnila.

Olga je dojila najdenčka s kravjim mlekom. Srnica ga je pila iz steklenice s cucljem kakor dojenčki. Živalca si je kmalu opomogla, se opogumila in je svojo krušno mamico že povsod spremljala, celó v šolo je pričapljala za njo. To, seveda, ni šlo, ker so se otroci

bolj ukvarjali z ljubko živalco ko z učenjem. Srnica, ki so ji otroci zrekli »Svilka«, je morala ostajati doma. Ko se je, ob štirih popoldne, približeval konec šolskega pouka, je Svilka postajala nemirna, cvilila je in prosila, naj jo izpustijo. Olgina gospodinja ji je po navadi ustregla in ji odprla vrata. Svilka je stekla po strmem klanecu navzdol, naravnost pred šolo, kjer je počakala svojo prijateljico, se pritisnila k njej, kakor da je ni že leta in leta videla, in se ji je ljubko in nesebično prilizovala. Tudi v gozd je hodila z njo in se pasla. Niti pes ne bi bil mogel bolj zvesto spremljati svojega gospodarja.

To je trajalo leto in še dlje. Potem pa se jima je nekega dne sredi avgusta v gozdu približal lep, vitek, krepak srnjak. »Be-be-be...« je vabil Svilko. Ta je zbežala, srnjak za njo. Zašla sta daleč daleč v gozd. Zaman jo je Olga iskala, zaman je klicala: »Svilka, Svilka!« Svilka se ni več oglasila. Gozd jo je sprejel v svoje ljubeče naročje.

Minila je jesen, minila je zima, Svilka se ni vrnila. Olga se je pogosto sprehajala po hostah, videvala je srne in jele, kdaj pa kdaj ji je vztrepotalo srce, mislila je, da je srečala Svilko, pa se je zmotila. Pozimi, ko je zapadel visok sneg, ko je pogosto brila neusmiljena burja, se je Olga vpraševala: »Kako le prenaša moja Svilka te tegobe?« Pa je prišla pomlad in Olga si je oddahnila. Vedela je, da je pomlad milostna in ljubeča, da objema gozdne živalce kakor dobra mamica.

Na Svilko se je spomnila le še redkokdaj. Tedaj pa je sredi junija, ko so se bližale šolske počitnice ter so bili otroci, v hrepenečem pričakovanju svo-

bode, nemirni, zaslišala znani glas: »Pie-pie-pie...«

Medtem je meka deklica že vzklisknila: »Tovarišica, tovarišica, vaša Svilka!«

Olga in otroci so se usuli na cesto. Svilka je pritekla k Olgi, se stisnila k njej in ji nekaj žalostno tožila. Njeni očki so jo proseče zrlí, prav tako kakor pred dvema letoma očki Svilkinine matere.

»Kaj ti je, Svilka? Kaj bi rada?«

Svilka ji ni mogla odgovoriti. Le njeni očki so prosili: »Pojdi z menoj!« Svilka je stekla naprej, se ustavila, se ozrla in počakala. Olga je šla za njo. Srna je spet stekla, se spet ustavila, spet počakala... Tako se je nadaljevalo, dokler nista prispeli v hosto. Pa še ni bilo tako kmalu konec napornega potovanja. Naposled je Svilka prišla do široke, goste leske, katere vejevje je segalo prav do tal, in se zavlekla pod njo. »Pie-pie-pie...« je vabila Olgo, ki je dvignila tri, štiri veje in zagledala v skrbno nastlanem ležišču drobčkano, neboljeno srnico. Svilka se je obrnila k Olgi, jo proseče pogledala, nato pa se s smrčkom dotaknila srnice. Olga je vzela srnico v naročje, stopila izpod temne leske na svetlo in opazila, da je živalca ranjena, da ima zlomljeno nožico.

»Kdo ti je zlomil nožico? Menda ni bila Svilka tako nerodna?« je vprašala Olga.

Svilka je gledala svojo prijateljico, kakor da ji je hotela odgovoriti:

»Bolna je, glej, pomagaj ji, prosim te! Hudobni srnjak ji je zlomil nožico.«

Olga je bolno srnico skrbno negovala. Ko je srnica ozdravela, jo je Svilka vodila na pašo in jo učila izbirati hranilne bilke. Tisto zimo je ostala s svojim mladičkom pri Olgi, spomladi pa sta se obe odzvali neudržljivemu klicu zelenih gozdov...

Angelo Cerkovnik

Zadel, drugi najboljši jugoslovanski kajakaš

Jugoslovan Ilija tretji kajakaš na svetu

Od 29. do 31. julija je bilo v Tacnu pod Šmarno goro pri Ljubljani IV. svetovno prvenstvo v kajak-slalomu. Iz 15 držav je prispeło v Ljubljano nad 160 tekmovalcev in tekmovalk, nekateri z vlaki in avtobusi, drugi pa z osebnimi avtomobili, ki so imeli na strehah pritrjene živopisane kajake. Seveda so ta nenavadna vozila, skupaj s številnimi tekmovalci v pisanih športnih dresih in stotinami inozemcev, ki so prišli gledat svetovno prvenstvo, ustvarila v Ljubljani pravo »olimpijsko«
vzdušje.

V soboto in nedeljo (30. in 31. julija) so bile na sporedu ves dan tekme v raznih disciplinah: v kajak-slalomu in kanu-slalomu, za moške in ženske posamezno, v dvojicah in skupinsko. Nepregledne množice so »romale«
oba dneva v Tacen — v nedeljo se je zbralo nad 20.000 ljudi. Lahko trdimo, da so vsi gledalci v polni meri prišli na svoj račun: ne samo, da so videli najboljše kajakaše vsega sveta v borbi z nevarnimi brzicami Save (v Tacnu je — mimogrede povedano — po izjavah vseh inozemskih strokovnjakov ena najboljših prog za kajak-slalom na svetu), marveč so lahko tudi pozdravili velik uspeh jugoslovanskih tek-

movalcev. Najbolje se je med njimi odrezal 23-letni Ljubljčan Jože Ilija, vsestranski športnik in tudi v smučanju član državne reprezentance, ki si je med 55 tekmovalci v kajak-slalomu priboril 5. mesto in s tem osvojil za Jugoslavijo bronasto kolajno. Ne dosti manjši uspeh je dosegel njegov rojak

Milan Zadel, ki se je uvrstil na sijajno 5. mesto. V ekipnem ocenjevanju je bila Jugoslavija ocenjena kot četrta. Največ prvih mest so pobrali tekmovalci iz Vzhodne Nemčije in Češkoslovaške, pa tudi zahodnonemški, avstrijski, jugoslovanski, švicarski in francoski kajakaši so se lepo izkazali.

Tudi športniki so slavili 10 let svobode

Od 25. junija do 3. julija so tudi slovenski športniki proslavili 10. obletnico osvoboditve in 10-letnico športnega življenja v svobodni domovini. Zveza športov Slovenije, organizacija, ki združuje vse športne panoge v Sloveniji, je v proslavo 10-letnice osvoboditve pripravila celo vrsto tekem in prireditev.

Proslave pod geslom »10 let športa v svobodi«
so se začele 25. junija z mednarodno tekmo v vajah na orodju med Dansko in Jugoslavijo. Okoli 3000 gledalcev, ki jih je navdušila kvalitetna telovadba predstavnikov obeh držav, je lahko pozdravilo le tesno zmago domačinov, ki so zmagali 351.95 : 351.75. Potem so se vrstile ves teden številne prireditve — včasih 5 do 6 na dan — v atletiki, plavanju, odbojki, košarki, tenisu, nogometu, boksu, rokoborbi, dviganju uteži, sabljanju, streljanju, kolesarjenju, hokeju na kotalkah, judo-športu in še v mnogih drugih športnih panogah. Vse te prireditve, ki so

bile večinoma zelo kvalitetne, si je ogledalo na deset tisoče gledalcev. V soboto, 2. julija, na predvečer glavne proslave, je bila v filharmonični dvorani slavnostna seja Zveze športov Slovenije, na kateri je 270 športnih delavcev prejelo priznanja za požrtvovalno desetletno delo na področju športa.

V nedeljo dopoldne, 3. julija, so proslave dosegle višek v veličastni športni paradi. Skoraj polno uro je med navdušenim vzklikanjem deset tisočev Ljubljančanov defiliralo po ulicah glavnega mesta Slovenije nad 10.000 slovenskih športnikov iz raznih krajev, poleg teh pa še manjše število strelcev, planincev in tabornikov. Seveda pa je moralo še na tisoče športnikov ostati doma, kajti mnoga revnejša društva nimajo dovolj sredstev, da bi lahko enotno opremila vse svoje članstvo. Isti dan popoldne je bila na sporedu tekma med Slovenijo in republiko BiH, zvečer pa je serijo proslav zaključila učinkovita športna akademija.

Pozdravljena domovina!

Veselo srečanje po dolgih letih

Obisk iz Francije

Cesta na Vršič, v ozadju koč na Gozdu in Prisank

Rojaki Zalar, Košmerlj in Levstik na obisku v domovini

Rojaki! Že pripravljamo lepa darila za vas

ALBUMI S SLIKAMI IZ DOMAČIH KRAJEV

bodo v veselje in okras vsakemu slovenskemu domu na tujem in obenem ljub spomin na rojstno domovino. Albume bo uredništvo „Rodne grude“ poklonilo kot posebno nagrado vsem tistim rojakom, ki nam bodo

DO NOVEGA LETA PRIDOBILI NAJMANJ 10 NOVIH NAROČNIKOV

Seveda tudi dopisnikov nismo pozabili!

Najpridnejši bodo tudi letos dobili za nagrado lepe knjige

POTRUDITE SE, DA BOSTE MED NAGRAJENCI!

Piran

PUTNIK SLOVENIJA

potovalni urad

LJUBLJANA • TITOVA 4
JUGOSLAVIJA

Rojaki,

*ko prihajate na obisk v staro domovino,
udeležujte se naših avtobusnih krožnih potovanj
po Sloveniji in Jugoslaviji, ki jih
prirejamo za vas!*